



bomen | nieuws

Kwartaalblad van de Bomenstichting - nummer 1 - voorjaar 1998



**Gesprek met Midas Dekkers
Biologische boomteelt
De Ginkgo, een levend fossiel**



Mr B.M. Visser & partners

Juridisch Raadgever
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon en fax: 0543 - 51 85 17

BOMENDIENST



- Strategisch boombeheer
- Boomverzorging
- Verplanten van grote bomen (Optimal/Newman)
- Leveren van grote bomen
- Onderzoek groeiplaats en stabiliteit (VTA)
- Groeiplaatsverbetering
- Specialistische bestrijding iepziekte met Dutch Trig®
- Specialistische plaagbestrijding van luizen en rupsen
- Boomtaxaties



ARCADIS

HEIDEMIJ REALISATIE

ARCADIS Heidemij Realisatie

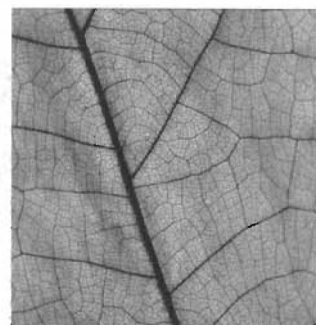
Bomendienst

Marwijne 80, 7333 PL Apeldoorn

Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn

Telefoon 055 599 9444

Telefax 055 533 8844



Wie kent niet het beeld van de lange wuivende populier aan het water of de stoere eik bij de bosrand. Doit bij stilgestaan dat er meer is dan alleen dat wat jij ziet? Sommige mensen hebben het altijd al geweten: met bomen valt wel degelijk te praten! Maja Kooistra is één van die mensen en in dit boek zet zij uiteen dat het voor eenieder mogelijk is om contact op te bouwen met bomen.

Aan de hand van verschillende oefeningen laat de auteur zien op welke manieren je contact kunt leggen en hoe je een boom kunt verstaan. Het blijkt dat als je eenmaal hebt leren luisteren, bomen ons heel wat te melden hebben. De meest uiteenlopende informatie kunnen ze geven; van hoe het vroeger was tot hoe ze beschadigingen ervaren. En ook voor de mens hebben ze oog. Degene die goed oplet merkt dat sommige bomen je met raad en daad terzijde willen staan.

In dit boek ontdek je hoe je van de mogelijkheden van contact tussen mensen en bomen een werkelijke ervaring kan maken.

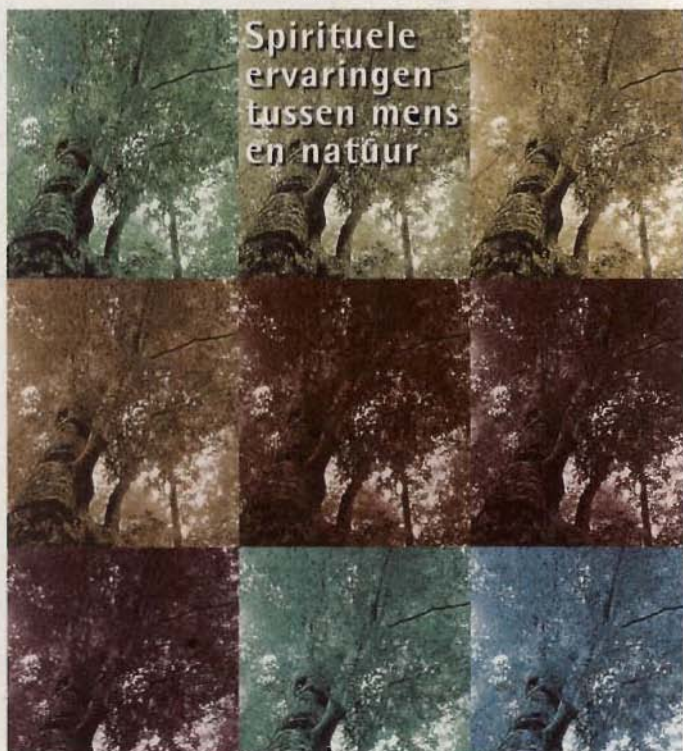
De auteur is senior wetenschappelijk onderzoeker bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te Wageningen. Daarnaast geeft zij regelmatig cursussen en workshops.



Ontmoetingen met bomen

Ontmoetingen met bomen

Spirituele
ervaringen
tussen mens
en natuur



Het is gedaan met de rust

De wintermaanden zijn de rustige tijd voor de medewerkers van de Bomenstichting. Tenminste als het gaat om de behandeling van telefoontjes van mensen die klagen betreffende overlast van bomen. Verrassend genoeg gaat het nooit over die van henzelf, maar altijd over die van een ander. Verrassend? Nee niet echt, tenslotte beslis je voor een belangrijk deel zelf over het lot van de boom in je eigen tuin. Nog even en de bomen zitten weer volop in blad en dan begint het weer: "Ik mis de zon in mijn kamer", "het pluis van de populier ligt tot op mijn hoofdkussen en ik krijg er ongelofelijke kriebel van", "de zaadjes van buurmans berk bedekken mijn terras" en ga zo maar door.

De klachtenstroom begint vroeg in het voorjaar met verhalen over allergische reacties veroorzaakt door het stuifmeel van de windbestuivers, zoals hazelaar en berk. Zeker dit jaar gaat de voorjaarsontwikkeling zeer voorspoedig. Al in januari zakten de katjes van de hazelaar uit en op droge dagen waren de wolken stuifmeel waar te nemen die voor enkelen helaas niesbuien, betraande ogen en andere vervelende verschijnselen tot gevolg hebben. De Bomenstichting kan en wil weloverwogen weinig met de hiervoor geschetste klachten doen. We zijn immers voor het behoud van bomen. Marjan van Elsland maakt in 'Standpunt' duidelijk hoe de Bomenstichting tegen deze jaarlijks terugkerende 'natuurramp' aankijkt. Gelukkig weten we ook dat de meeste mensen - waaronder alle donateurs van de Bomenstichting - bomen nemen zoals ze zijn, met al hun hebbelijk- en onhebbelijkheden. Aangezien juist klagers vaak veel invloed hebben op het voortbestaan van bomen in de woonomgeving, zijn we dit jaar een project begonnen waarin we inzicht willen krijgen in de manier waarop gemeenten met hun bomen omgaan. Naar onze mening worden nog teveel beslissingen ad hoc genomen. De eerste stap in het project is, te weten te komen op wat voor basis kapvergunningen worden verleend of juist geweigerd, en hoe burgers worden geïnformeerd. Aan de hand van deze onderzoeksresultaten zullen we voor de komende jaren een tactiek uitstippelen om het gemeentelijk boombesluit op een hoger peil proberen te krijgen. U zult hier in de toekomst zeker meer over horen.

Frank Moens



In dit nummer ...

8

Een stervende boom is een monument

Bioloog Midas Dekkers is vooral bekend door zijn frisse ongebruikelijke kijk op de relaties in de natuur. Hij heeft het vooral 'gemunt' op dieren en mensen. We wisten dat hij een hekel heeft aan honden, maar redactielid Roelie de Weerd was meer geïnteresseerd in zijn gedachten over bomen.



12

Zorg voor bomen begint op de kwekerij

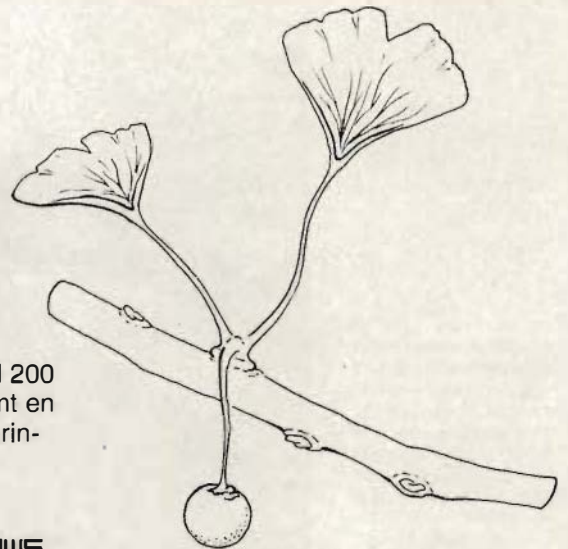


De teelt van gewassen gaat nog steeds met enorme hoeveelheden gif gepaard. Ook in de boomteelt is men er niet vies van en spoort men de bomen met kunstmest aan zo snel mogelijk te groeien. Niet iedereen had vrede met deze bedrijfsmethode en een groepje kwekers verenigde zich dat op biologisch-dynamische wijze aan het werk ging. Francis Schennink, verbonden aan het steunpunt Biologische Boomteelt, beschrijft de verschillen in kweekwijze.

18

Bemide bomen

Nieuw in dit nummer is de rubriek van boomkweker Tertius Bolhuis. Vanaf nu zal hij in ieder nummer een beschouwing geven over een boomsoort die hem zeer aanspreekt. Hij opent met de Ginkgo. Een boomsoort die al 200 miljoen jaar op aarde voorkomt en zich aan alle klimaatsveranderingen wist aan te passen.



En verder in **bomen**nieuws

Kappen dwarsbomen:	
Bomen in de politiek	4
Jef Bogers, een veelbelovend houtkunstenaar	6
Column: Het Verdriet van Drenthe .	7
Oranjeboom bier opent	
Herplantfonds	11
Stamgasten: Jeroen Pater	14
Methode Raad past niet meer op achterkant sigarendoosjes	15
Methode Raad (versie '98) in kort bestek	16
Standpunt: Bomen en allergie ...	17

De grootste Kroezeboom is ziek ..	20
De lezer schrijft	27
Kort nieuws	28
Voor u gelezen	29
Boeken	30
Agenda	31
Rijp en Groen	32

foto op de omslag:
Berkenbloesem

(foto: Klinkspoor-archief, Bomenstichting)

Kappen dwarsbomen

Bomen in de politiek

Edwin Koot



Bomen zijn soms een politiek beladen onderwerp. Boombeschermers kunnen hier hun voordeel mee doen. Met name rond de gemeenteraadsverkiezingen. Want dan laten plaatselijke politici zich graag van hun groenste kant zien.

Touwtrekken in Amsterdam

De Hoofdweg is een van de belangrijkste doorgaande wegen in Stadsdeel De Baarsjes. Om aan eisen van de moderne tijd te kunnen voldoen moet de weg worden heringericht. Eind 1996 wordt een aantal herinrichtingsmodellen gepresenteerd. Een groenadviesbureau bekijkt of de herinrichting kan plaatsvinden met behoud van de laanbeplanting, die voornamelijk uit 80-jarige iepen bestaat. Hun conclusie is dat de bomen niet zijn te behouden. De aanleg van een fietspad

pad achter de bomen langs te laten lopen, ontgaat ons een beetje. En voor het vervangen van het riool hoeft ook niet de hele stoep open. Met behulp van sleufloze technieken kan de schade aan het wortelpakket namelijk tot een minimum beperkt worden.

Het Stadsdeel doet echter niets met onze adviezen. Daarmee komt de kap van de bomen steeds dichterbij. Gelukkig kwam in het najaar van 1997 een bewoonster van de Hoofdweg tegen de plannen in het geweer. Zij zorgde voor veel publiciteit en wist ook de Van Lippe-Biesterfeld Foundation voor deze zaak te interesseren. De stichting die zich met prinses Irene sterk maakt voor een dialoog over en met de natuur.

Overleg van de Foundation met de wijkwethouder leverde niets op. Deze blijft bij zijn standpunt dat de iepen helaas moeten verdwijnen om de gewenste herinrichting uit te kunnen voeren. Een gesprek met de wethouder voor Verkeer en Vervoer van de centrale stad leverde meer op. Deze floot de wijkwethouder terug en stelt dat de bomen wat hem betreft kunnen blijven staan, mits wordt aangetoond dat bomen voldoende stabiel zijn.

In januari van dit jaar onderwerpt men daarom alle bomen aan de zogeheten trekproef. Deze simuleert de windkracht waaraan bomen kunnen worden blootgesteld. Met een lier wordt aan de bomen getrokken om de verankering in de grond te meten. Als de resultaten bekend zijn, buigt de centrale stad zich hierover. En uiteindelijk zal het stadsdeelbestuur de beslissing nemen. Voorlopig is dus het getouwtrek rond de iepen nog niet voorbij.



In de Hoofdweg in Amsterdam werden enkele iepen onderworpen aan een trekproef, waarmee kon worden aangetoond of de bomen voldoende stevig geworteld waren. Op basis daarvan is beslist of ze in de herinrichtingsplannen hun plaats konden behouden.

foto: Edwin Koot

achter de bomen langs en het vervangen van de riolering zullen een te grote aanslag betekenen op de wortels van de bomen.

Ook de Bomenstichting wordt om advies gevraagd. Of eigenlijk is aan ons gevraagd in te stemmen met de kap van de bomen, omdat die herinrichtingsplannen nu eenmaal moeten worden uitgevoerd. Wij zijn het daar uiteraard niet mee eens en adviseren het Stadsdeel om alternatieven te onderzoeken. De noodzaak om het fiets-

Van beuken weg naar beukenlaan in Ubbergen

Voor de eerste schermutselingen in de Beukenlaan te Ubbergen moeten we terug naar 1994. De gemeente vraagt de Bomenstichting in dat jaar iets te doen met de oude en slechte beuken in deze laan. De Bomenstichting zegt dat deze bomen gekapt kunnen worden, omdat de slechte conditie van deze bomen niet meer te verbeteren is. De gemeente gaat daarop voortvarend te werk en zaagt alle bomen om zonder dat de bewoners vooraf op de hoogte zijn gesteld. De

bewoners reageren furieus op deze "overval" van de gemeente. Ze kunnen de laatste zeven bomen nog net van de botte bijl redden. In eerste instantie verschuilt de gemeente zich achter de uitspraak van de Bomenstichting. Later zien ook zij in dat ze zorgvuldiger hadden kunnen en moeten handelen.

Deze affaire heeft geleid tot een langdurig (juridisch) steekspel, dat zijn weerga in bomenland niet kent. De gemeente wilde wel herplanten, maar de bewoners wilden geen sprietjes terug, doch grote bomen. In november van het afgelopen jaar verschenen de beide partijen weer eens voor de rechter. In een eerder stadium heeft de rechter bepaald dat een derde, onafhankelijk adviesbureau moet bepalen of de gemeente dan wel de bewoners gelijk hadden. Dit adviesbureau oordeelde dat beide partijen een beetje gelijk hadden. Bij de rechtbank - tijdens de behandeling van het verzoek tot voorlopige voorziening, omdat de bewoners wilden voorkomen dat er alvast bomen werden ingeplant - dreigden beide partijen met een hoger beroep. De rechter schorste daarop de zitting en maande de partijen, op de gang tot een compromis te komen. Na drie kwartier mokken en onderhandelen werd uiteindelijk een compromis bereikt. Niet geheel verwonderlijk werd het midden gevonden tussen de twee herplantverlangens: 120 stuks met de maat 32,5 - 37,5 cm omtrek. In de praktijk is dit omgezet naar een maat met gemiddeld 30 cm. Inmiddels zijn deze bomen ingeplant.

Door de kap is echter een open bosrand ontstaan, met alle negatieve gevolgen (zonnebrand, windworp) van dien. Een onafhankelijk landschapsarchitect moet zich nu buigen over de vraag wat het gewenste eindbeeld is en welke herstelwerkzaamheden er derhalve gedaan moeten worden. Gaan we naar een parkachtige of



een bosachtige situatie? De bewoners willen een parkachtige situatie. Indien de landschapsarchitect met een rapportage komt waar beide partijen zich in kunnen vinden, zal de rust eindelijk wederkeren in de Beukenlaan.

Na jaren touwtrekken tussen bewoners en gemeente heeft de Beukenlaan in Ubbergen eindelijk weer beuken.

*foto: Dick Brouwers
Fotografie*



Deze notenboom in het centrum van Wijk bij Duurstede zou plaats moeten maken voor winkels en twee woningen. De kosten voor het behoud van de boom, f 60.000,- voor het slaan van een damwand rond de boom ten behoeve van bodemsanering in de buurt, waren de gemeente teveel. Daar kwam nog bij dat de vierkante meter die dit monument inneemt niet verkoopbaar zou zijn. Een opbrengstderiving vart f 150.000,-.

Echter door inspanning van omwonenden en de Van Lippe-Biesterfeld Foundation kon de not uiteindelijk van de zaag worden gered. Een felicitatie waard!

*foto: Fotobureau 't Sticht,
Utrecht*

Jef Bogers, een veelbelovend houtkunstenaar

Joop Comijs



Jef Bogers heeft zich tot dusver nog weinig op de verkoop van zijn kunstwerken toegelegd. Wel heeft hij al in Velp geëxposeerd. Mocht u met hem contact willen opnemen, dan kunt u dit doen via dit adres: Maagdenpalm 86, 8935 NG Leeuwarden.

*foto's bij dit artikel:
Marc Pluim fotografie, Velp*

Wanneer je het diploma tropische bosbouw op zak hebt - in 1997 behaald -, maar je wilt bij nader inzien toch liever in Nederland blijven. Wanneer het kunstenaar-zijn je toch eigenlijk meer trekt dan het beroep van bosbouwer. Wanneer je je bovendien realiseert, dat het opbouwen van een bestaan, zowel als bosbouwer als in de kunst, bepaald niet zonder problemen is. Dan lijkt het verstandig, de keus nog even uit te stellen en een management-opleiding te gaan volgen in Leeuwarden.

Ik heb het over de 22-jarige Jef Bogers, die ik verleden jaar opzocht in zijn toenmalige kosthuis in Velp, waar hij bezig was af te studeren aan de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein. Dat hij koos voor tropische bosbouw komt voort uit zijn drang naar avontuur, zijn belangstelling voor de natuur, voor bomen in het bijzonder. Zijn belangstelling voor het bewerken van hout uitte zich aanvankelijk in het maken van gebruiksvoorwerpen zoals lepels, mesheften e.d. Ook deed hij allerlei houtklussen als vrijwilliger bij het Prehistorisch Openluchtmuseum in Eindhoven. Later ging hij zich toeleggen op het maken van kunstvoorwerpen zoals mens- en dierfiguren. Hij heeft hierin geen les gehad: de technieken heeft hij zichzelf eigen gemaakt. Ook maakte hij voor een deel zijn eigen gereedschap. Wel heeft hij tijdens zijn stage van zeven maanden in Tanzania veel inspiratie opgedaan bij de daar levende Makonde, een volksstam die zich ook met het maken van voorwerpen uit hout bezighoudt.

Jef is van plan om in de toekomst ook gebruiksvoorwerpen van hout te gaan maken, (bijvoorbeeld banken) waarin kunst is verwerkt. Ik vermeld nog, dat hij bestuurslid is van Houtrijk Nederland en redacteur van het blad, dat zij uitgeven. En dat hij actief lid is van het landelijk bosstentteam van Milieudefensie.

De eerste zorg van een houtkunstenaar is het verwerven van geschikte houtsoorten. Een ideale soort vindt hij de taxus. Niet alleen is dit goed te bewerken, maar deze boomsoort, die zoals u weet zeer oud kan worden, heeft voor hem iets mystieks en heiligs. Helaas is het moeilijk om aan geschikte stukken taxushout te komen. Andere soorten die hij graag gebruikt zijn linde, buxus, goudenregen, fruitbomen en hulst. Ook wel eikenhout, maar dat is minder geschikt voor het fijnere werk. Uit Tanzania bracht hij enkele stukken ebbenhout mee, een harde, zware en kostbare houtsoort, die zich goed laat bewerken. Een kostbaar bezit, waarvan hij iets heel bijzonders hoopt te maken.

In zijn werk moet hij o.a. rekening houden met de eigenschappen van het hout, die bij de verschillende houtsoorten nogal uiteenlopen. Ook zijn er verschillen tussen kernhout en spinthout. Verder kunnen er noesten (kwasten) in het hout voorkomen, die vanwege hun hardheid moeilijk zijn te bewerken.

Het gebruik van vochtig hout heeft als voordeel, dat het zich gemakkelijker laat bewerken. Doch als het droogt, kan het gaan scheuren. De bewerking van droog hout is wat moeilijker. Jef werkt met beitels en messen. Ook gebruikt hij dissels, een soort beitels, die hij ook bij de Makonde in Tanzania heeft zien gebruiken.

Machinale bewerking van het hout trekt Jef niet aan: hij wil alles met handgereedschap tot stand brengen. Dat daar vele uren mee heengaan en dat daar veel geduld voor nodig is, wordt al gauw duidelijk, wanneer wij hem in zijn werkplaats bezig zien. Voordat hij iets gaat maken, zet hij eerst een schets op papier.

De beelden die Jef maakt stellen hoofdzakelijk menselijke of dierlijke figuren voor. Aan de ene kant streeft hij naar een realistische uitbeelding, doch daarnaast speelt vaak een bepaalde gedachte of filosofie bij de uitbeelding een rol.

Wanneer wij zijn huidige prestaties bekijken en hierbij bedenken, dat het gaat om een jong kunstenaar die een belangrijke ontwikkeling voor de boeg heeft, dan mag worden gezegd, dat wij met een talentvolle houtkunstenaar te maken hebben, van wie wij in de toekomst nog veel mogen verwachten.





Het Verdriet van Drenthe

"Ook al lijkt het buiten straks op IJsland, binnen blijft het behaaglijk warm." Dat was vorig jaar een slogan uit de advertencampagne van de Gasunie. Deze blijde maringe de wereld in omdat de nieuwe ondergrondse gasopslag bij Langelo in Drenthe feestelijk werd geopend. Ik heb niks tegen gas. Met het grootste gemak draai ik thuis de thermostaat wat hoger als het binnen koud is. Dat was vroeger wel anders. Als de bloemen op de ramen stonden was de turf niet aan te slepen. Die turf kwam ook uit Drenthe. Maar de turf is afgegraven en de kolenmijnen zijn gesloten. Nu vergasten we ons op gas.

Over die gasopslag bij Langelo is heel wat te doen geweest. Misschien is het u ontgaan, maar mij niet. Ik ken die buurt. Die gasopslag ligt in de achtertuin van mijn ouders. Elke keer als ik mijn bejaarde ouders op de boerderij in Een bezoek, erger ik me aan die pijpen. Ik heb die buizenfabriek zien groeien in het beeklandschap van het Grootte Diep. Dat Grootte Diep slingert door de Eener- en Langelosche Stukken. Het gebied is een coulissenlandschap. Het grasland heeft perceelafscheidings van oude houtwallen met elzen, berken, eiken en wilgen. Enkele jaren geleden heeft Natuurmonumenten een deel van dit gebied onder haar hoede genomen. Zij zijn driftig bezig het Grootte Diep, wat ooit in en vlaag van verstandsverbijstering is gekanaliseerd, weer meanderend op zijn beloop te laten. Waar nog niet zo lang geleden werd gemest, geweid en gehooïd, begint de flora van Jac.P. Thijsse weer welig te tieren. In de schaduw van de Norgersholt (een laatste stukje oerbos) krikken kruipende en gevleugelde dieren er aarzelend het ecologische systeem weer op. Het nabijgelegen gehucht Een is ook oud. Het bestaat al meer dan 600 jaar en heette vroeger Eden. En aan de horizon van dit paradijselijk

Begrijp mij goed. Ik wil helemaal niet terug naar de turf. Dat gas moest ergens de grond in. Dus werd het landschap tussen Langelo en Een de kloof. Dat het een

beschermd natuurgebied is en deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur van het provinciale streekplan mocht niet baten. Toen de Gasunie haar zin had gekregen over de locatie was zij de beroedste niet. Men schakelde ontwerpers in, die het unieke industriële project zodanig moesten ontwerpen, dat het op een verantwoorde wijze paste in het landschap. Dat lukte natuurlijk voor geen meter, maar de Gasunie dacht daar anders over. Het moest zelfs een internationale voorbeeldfunctie krijgen.

De ontwerpers 'bundelden hun disciplines' en bestudeerden het beekdallandschap. Zij kwamen tot de conclusie dat het gebied een coulissenlandschap is, terwijl elke Eener boer vanaf het Eenerbrugje dat in één oogopslag ziet.

Toen dit was vastgesteld gingen de ontwerpers diep nadenken. Prachtige filosofische teksten in wollige rapporten verklaarden de achterliggende gedachte bij deze bovengrondse torenbouw. Kort samengevat komt het er op neer dat de typische Drentse driedeling van het landschap terug te vinden is in hun plan. Het eerste deel ligt hoog en droog tussen dorp en complex en is 'de culturele pool' van het plan. Het tweede en centrale deel bestaat uit een oude dobbe (natuurlijke poel) en is 'het ruimtelijke schamier in de totale compositie'. Het derde deel ligt lager en natter en is 'de natuurlijke poel van het ontwerp'.

Het klinkt prachtig, al snap ik er niks van. Maar de NAM was dik tevreden met dit plan. Helaas waren zij de enigen. De omwonenden vonden het waardeloos. Er moest groen komen, heel veel groen rond het 'Verdriet van Drenthe', zoals de gasopslag ook wel wordt genoemd. Men eiste dat pakweg 22 hectare grond rondom het terrein moest worden ingericht, om de schade aan het landschap tot een minimum te beperken en de leefbaarheid van de omgeving zo groot mogelijk te maken.

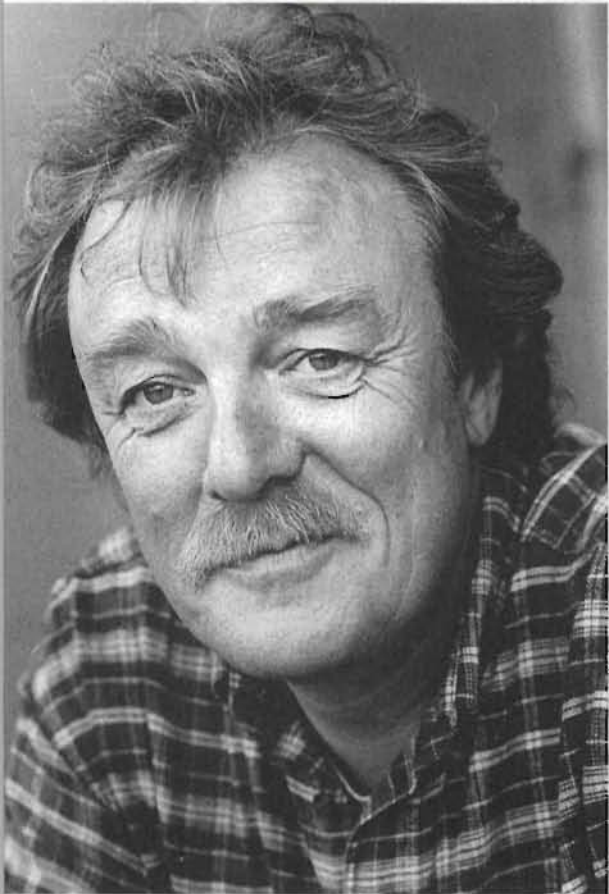
De NAM werd het gezeur van die Drentse turfstekers zat. De vooruitgang was niet aan hen besteed. Zuchtend tastte zij nogmaals diep in haar gasbuidel en schoof een miljoen naar de gemeente Norg. Daar moesten zij het mee doen. Men moest er maar iets moois van maken. Ze kregen geen cent meer, liet de NAM weten. In opdracht van de gemeente zette een landschapsbureau er vervolgens de tanden in. Weer kwamen er fraai gekafte rapporten en ontroerend onderbouwde plannen. Zo heeft men natuurstrips met houtwallen bedacht. Beekdalrandbeplanting en de aanleg van een zandpad zijn zelfs niet vergeten, want dat hoort toch bij een Drents landschap. Alsof je met een zandpad de hoge pijpen aan de horizon aan het gezicht kunt onttrekken. De termen 'ecologisch', 'visueel' en 'landschappelijke maatregelen' zijn uiteraard niet vergeten, want die doen het altijd goed bij dergelijke plannen. Dan laat je zien dat er over nagedacht is.

Maar Drenten zijn plaatselijke café van Norg hebben ze de plannen honend weggelachen. De NAM kan aan het gas. Ze hebben geen boodschap aan die mooie praatjes. De bewoners van Langelo, Roderesch, Steenberg en Een willen die lelijke moet gewoon een bos om heen. Desnoods ecologisch, als het maar veel en hoog is. Inpakken, dat blikke Pemis. Gewoon camoufleren. Maar de NAM wil nou juist niet camoufleren. Zij vinden hun project een pronkstuk. Een leuk en spannend industrieel ontwerp, dat ten eeuwigen dage hoog torent langs het mooie Grootte Diep. En dat verdriet de Drenten.

Roelie de Weerd

Column





Midas Dekkers

Foto: Roeland Fossen,
Amsterdam

Midas Dekkers: “Een stervende boom is al een monument. Maar een levende boom is pas echt een monument. Dat is ten onder gaan als Ko van Dijk of de Titanic. Een reus die sterft is een van de meest aangrijpende mooie dingen die er te zien zijn.”

Roelie de Weerd

Midas Dekkers (1946) is de populairste bioloog van Nederland. Hij oefent zijn vak uit voor radio en televisie. Hij schrijft columns en boeken en houdt lezingen. Zijn kijk op dierlijk en menselijk gedrag is humoristisch en confronterend. Daarbij neemt hij geen blad voor de mond. In zijn nieuwste boek 'De vergankelijkheid' houdt hij een pleidooi voor de schoonheid van het verval. “Een levende boom is al een monument. Maar een stervende boom is pas echt een monument. Dat is ten onder gaan als Ko van Dijk of de Titanic. Een reus die sterft is een van de meest aangrijpende mooie dingen die er te zien zijn.”

Midas Dekkers over bomen en bossen, natuur en landschap en het tropische regenwoud.

Als bioloog schrijft hij opvallend weinig over planten en bomen. “Ik ben zoöloog. De relatie tussen mensen en dieren ligt meer voor de hand dan de relatie tussen mensen en planten.” In zijn studietijd was botanie iets voor meisjes en zoölogie was voor jongens. Over het waarom van die rolverdeling heeft hij geen flauw idee. Zo was het nu eenmaal. “Bovendien was ik niet zo'n goeie botanicus. Toen ik studeerde kwam net de ethologie op. Planten vertonen aanmerkelijk minder gedrag dan dieren.”

Menselijke trekjes

Hebben bomen menselijke trekjes?

“Als je dat er inlegt wel. Het menselijke wat je in een hond of in een boom ziet heb je er zelf ingelegd. Je kunt alleen maar van dingen houden die op mensen lijken. Om van een auto te houden moet je eerst in de koplampen oogjes zien en in de grille een mond. Dat geldt ook voor bomen. Als kind was ik dol op de bomen van het Ollie B. Bommelbos. Het is ook niet zo moeilijk om in bomen mensen te zien. Zij staan rechtop en alles wat rechtop staat doet ons aan mensen denken. Zijn takken lijken op armen. Je hoeft niet veel fantasie te hebben om daar iets menselijks in te zien. Daarom is het niet zo moeilijk om van bomen te houden.”

Dat bomen van mensen houden, vindt hij onzin. Dat ze gevoel hebben, energie uitstralen of op muziek reageren wijst hij grijnzend van de hand. En mensen die met bomen knuffelen of communiceren zijn volgens hem gek.

“Planten hebben geen zenuwstelsel. Zonder zenuwstelsel kun je geen pijn voelen, kun je niet nadenken en heb je geen bewustzijn. Planten kunnen wel reageren op organismen en prikkels

uit hun omgeving. Bij harde muziek reageert een plant door de beweging van de lucht. Dus een reactie is er altijd. Elke prikkel veroorzaakt een reactie. Maar dat heeft niets te maken met de artistieke kwaliteiten van een boom. Ik was niet zo goed in botanie, maar bomen hebben voorzover ik weet geen oren. Wat niet wil zeggen dat geluid geen invloed op bomen heeft. Ik kan me voorstellen dat de trillingen van lage geluiden zich in bomen voortzetten. Maar dat doen ze ook in houten palen.”

Moord en doodslag

Er zijn volgens Midas Dekkers twee redenen waarom mensen in een bos rust zoeken. Een bos is van oorsprong onze natuurlijke leefomgeving. Het is logisch dat een mens terugkeert naar zijn oorsprong. Daar wordt hij rustig van. De tweede en belangrijkste reden is dat wij in een bos niet goed uit onze ogen kijken. Een bos maakt op ons een vredige en geruststellende indruk, maar dat is schijn.

“Als je in een bos goed om je heen kijkt zie je daar alleen maar moord en doodslag. De beesten staan elkaar naar het leven, zwammen eten de bomen op, eksters roven eieren uit de nesten en merels eten de wormen op. In een bos telt het recht van de sterkste. Als er ergens een fascistische samenleving bestaat, dan is dat wel in een bos. Een bos is buitengewoon rechts. Maar we kijken oppervlakkig naar het bos. Wij genieten van zingende vogels, zonder te beseffen dat zij met dat zingen elkaar van hun territorium afschelden. Of dat het hongerig piepen is of een laatste doodskreet. Ik ga ook graag naar het bos. Maar het is moedwillig weigeren om te zien wat voor een afschuwelijke omgeving het eigenlijk is.”

boom is een monument"

Naaldbos

Met een bos bedoelt Midas Dekkers een loofbos. Een naaldbos vindt hij vreselijk. Dat verdient wat hem betreft de naam bos niet. "Ik heb ooit eens geroepen dat de zure regen een zegen voor het Nederlandse bos is, omdat met name de naaldbomen worden aangetast. Van een naaldbos wordt ik heel erg depressief. Dat komt omdat naaldbomen al het licht opsorpen, zodat er voor de organismen op de bodem niets meer overblijft. Bovendien is de grond zwaar verzuurd door al die naalden, die weigeren om op tijd te verteren. Naaldbomen zijn verstikkend. Ik heb ook zo'n ding in mijn tuin. Een taxus. Dat is een ramp. Ik haat naaldbomen. Het zijn grote egoïsten, die alles voor zichzelf opeisen en niets aan een ander overlaten. Licht is het symbool van leven. Als je het licht wegneemt, wurg je het leven."

De vergankelijkheid

Oude bomen met kunst en vliegwerk overeind houden om hun leven te rekken vindt hij onnatuurlijk. "Ik heb net een boek geschreven dat 'De vergankelijkheid' heet. Het is een pleidooi voor alles wat leeft, en zelfs voor alles wat niet leeft om zijn normale levenscyclus af te laten maken, inclusief de aftakeling en de vergankelijkheid die daar bijhoort. Bomen zijn bij uitstek het symbool van iets wat als een eikeltje begint, uitgroeit tot een grote eik, trouw alles doet wat een eik mag doen en vervolgens op zijn gemak lekker in elkaar stort, om zich op te laten eten door allerlei organismen. Een levende monumentale eik is een monument. Maar een stervende monumentale eik, dat is pas een monument. Dat is ten onder gaan als Ko van Dijk of de Titanic. Een reus die sterft is een van de meest aangrijpende mooie dingen die er te zien zijn.

Waarom doen we al die stangen en bouten in zo'n oude boom? Omdat er niet genoeg andere bomen zijn om de plaats van zo'n monumentale boom in te nemen. We moeten zorgen dat er genoeg bomen oud worden, zodat we het niet meteen bekreunen als er eentje bezwijkt."

Het verplanten van volwassen bomen is één van de uitwassen om de natuur naar onze hand te zetten. "Een oude boom op een industrieterrein laten afsterven vind ik natuurlijker, dan die boom op een dieplader over te brengen naar een bos, met een bordje erbij: Met dank aan de burgers en de diepladersfirma. Mensen verwarren de natuur met dingen die in de natuur staan. Een boom is geen natuur. Wat die boom doet is natuur. Hij groeit, maakt vruchten en sterft af. Het is geen decorstuk wat je zomaar ergens neer kunt zetten en als er een nieuw toneelstuk op de rol komt weer terzijde zet."

Knotwilgen en leilinden

"Met knotwilgen heb ik iets dualistisch. Ze omringen mij met dezelfde droefheid als een dierentuin. Aan de ene kant word ik ontzettend droevig van

de beesten die daar zijn opgesloten. Aan de andere kant moet ik er niet aan denken dat er geen dierentuinen meer zouden zijn. Dat kinderen de beesten alleen maar van plaatjes en de televisie kenden. Het knotten van een boom is het meest onnatuurlijke wat je zo'n boom kunt aandoen. Mensen die wilgen knotten zou je door de politie moeten laten oppakken en in het gevang moeten stoppen. Aan de andere kant zijn knotwilgen een vertrouwd element in het landschap. Ze werden geknot om van de twijgen allerlei dingen te maken die we tegenwoordig niet meer willen hebben. Nu die functie is vervallen, kun je je afvragen of we dan ook niet met het knotten moeten ophouden. Hetzelfde geldt voor leilinden. Ik vind leibomen prachtig. Een leilinde had vroeger een functie. Nu zijn leilinden in de mode. Iedere idioot haalt ze bij de leilindenboer. Op de juiste plaats heeft zo'n leiboom een hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Dat neemt niet weg dat het uit oogpunt van natuur een verschrikking is. Het is toch bespottelijk dat de meeste mensen aan een leilinde denken als je linde zegt en bij een wilg aan een knotwilg denken."

Natuur en landschap

"We moeten onderscheid maken tussen natuur en landschap. De knotwilg is uit oogpunt van landschap een van de meest waardevolle elementen die we in Nederland hebben, maar uit het oogpunt van natuur is het een belediging. Het is een klap in het gezicht van moeder natuur. Dat soort tweedeling heb je wel vaker. Met weidevogels heb je hetzelfde. Er is niets onnatuurlijker dan een weiland vol met weidevogels. Weilanden zijn onnatuurlijk. Daar horen moerassen te liggen of bossen te groeien. Daar horen geen kievieten en grutto's. Maar wij fokken koeien en om koeien te fokken hebben wij weilanden nodig. En als bijproduct van die weilanden 'ontstaan' er weidevogels. Vervolgens leren wij die koeien zo goed te fokken dat er geen plaats meer is voor die weidevogels en dan schreeuwt iedereen moord en brand.

Een levende monumentale eik is een monument. Maar een stervende monumentale eik, dat is pas echt een monument.

foto: archief Bomenstichting



Maar in plaats van dat ze zeggen: ons mooie landschap wordt aangetast, waar ik hen ogenblikkelijk gelijk in geef roepen ze dat de natuur wordt aangetast. Bij bomen is dat ook zo. Je moet goed uit elkaar houden of je een boom wilt behouden uit natuuroogpunt of uit landschapsoogpunt. Die twee dingen zijn vaak strijdig met elkaar. Als je dat met elkaar verwacht krijg je een janboel in denken en dan loopt het slecht met die bomen af."

Natuurbeheer

"Zodra je er met je fikken van afblijft is het echt natuur. Als je een weiland uit de productie neemt, je doet het hek dicht en je komt de eerste honderd jaar niet meer terug, dan is dat weiland natuur. Laat je het omspitten door een natuurbouwer die daar een blauwgrasland van maakt (of wat voor ander ideaal die natuurbouwer in zijn hoofd heeft), dan ben je in mijn ogen bezig met cultuur. Dan manipuleer je. Ze geloven in nieuwe natuur. Ze hebben de waan dat als op plek A geen plaats meer is voor natuur, je de natuur naar plek B kunt overhevelen. Volgens mij is dat de dood in de pot. Ik spreek geen kwaad van natuurbeheer. Maar de woorden natuur en beheer zijn met elkaar in strijd. Zo gauw je gaat beheren is het geen natuur meer. Dat geeft niks. Er zijn allerlei landschappen waar ze vooral moeten doorgaan met klepelen, maaien, branden en planten. Dat vind ik allemaal best, maar je moet het geen natuur noemen. Als ze het bordje 'natuur' maar weg halen. Dan zal je mij niet meer horen."

Stellingen

Exoten horen in onze bossen niet thuis.

"Dat is waar. Een bos is een gemeenschap van veel organismen. De relaties tussen die organismen zitten buitengewoon ingewikkeld en onontwaaarbaar in elkaar. Daar moet je je in principe niet mee bemoeien. Een bos is als een horloge vol met radertjes. Het is vrij onverstandig om in een horloge zomaar een radertje in het wilde weg er tussen te stoppen. Als jouw zoontje in het horloge van opa er op een willekeurige plek een radertje bij zet, dan krijgt hij een draai om zijn oren. Als je in een bos of op welk natuurterrein dan ook een wezensvreemd element toevoegt, doe je in wezen precies hetzelfde. Je hebt geen idee wat de consequenties zijn. Maar dat ze er zijn staat als een paal boven water. Een andere vraag is: als ze er eenmaal zijn, of wij ze dan met wortel en tak moeten uitroeien, of dat we ze liefdevol moeten opnemen in de gemeenschap die er al is. De keuze is erg moeilijk. In de praktijk lost het probleem zich 'meestal op,

doordat exoten vanzelf verdwijnen of onuitroeibaar blijken te zijn. Naar mijn mening zijn naaldbomen in Nederland exoten en als we nou maar ophouden ze aan te planten dan verdwijnen ze vanzelf."

Het is goed om bouwplannen aan te passen aan bomen op een bouwterrein.

"Natuurlijk moeten gebouwen aangepast worden aan bomen die er al zijn. Om de eenvoudige redenen dat de meeste mooie bomen nog wel een eeuwje mee kunnen en de gebouwen die ze tegenwoordig neerzetten na 25 jaar al aan recycling toe zijn. Bomen worden ouder dan mensen. Tegenwoordig worden bomen ook ouder dan huizen. Je moet het tijdelijke aanpassen aan het minder tijdelijke. Dat ligt voor de hand. Je zou wel gek zijn als je je huis niet verrijkt met een prachtige boom die er al staat."

De zorg over de ontbossing van het tropische regenwoud is overdreven.

"Op een aantal aspecten wel, ja. Het tropische regenwoud vormt niet de groene longen van de wereld. Dat is onjuist. Wat dat betreft kunnen we ze missen. Het tropische regenwoud is helemaal niet de stoere pilaar van de wereldecologie. Als dat zo was, dan konden we ze niet zo gemakkelijk verwoesten. Maar als je die bomen omhakt vertoont de humuslaag geen enkele herstelcapaciteit meer. Dus het is een slap stukje natuur. Het kan niet veel hebben. En dan de emotionele waarde: het Wereldnatuurfonds maakt ons wijs, dat het tropische regenwoud zo verschrikkelijk mooi is. Maar als je in een tropisch regenwoud belandt schrik je je de pleuris. Want het tropische regenwoud is een verschrikking. Het is daar hartstikke donker. Het is er vreselijk vochtig. Je loopt er allerlei ziektes op en je wordt helemaal opgevreten door de bloedzuigers en de muggen. Het is een buitengewoon onherbergzaam, onaangenaam stukje van de wereld. Natuurlijk moet het tropische regenwoud bewaard blijven. Maar niet op grond van sentimenten, drogredenen en valse gegevens, die ons door natuurbeschermers worden opgedrongen.

Het tropische regenwoud moet behouden blijven, omdat wij nu eenmaal op de wereld zijn gezet met olifanten, tijgers, tropische regenwouden en de hele klerezooi. We zouden een stelletje vanden zijn als we er niet met zijn allen het beste van maakten. Dat is de enige gegronde reden. Moeten we een leefbare aarde nalaten voor onze kindskinderen? Me hoela. Als het milieu je na aan het hart ligt moet je gewoon geen kinderen hebben. Er is niets wat het milieu erger aantast dan een kind. Uit milieu-oogpunt kun je beter honderd hectare tropisch regenwoud omhakken dan een kind nemen."

Welke associaties krijgt Midas Dekkers bij sommige bomen?

Een *beuk* is statig, stijlvol en eerbiedwaardig. Een *eik* is saai. Een *berk* vindt hij pathetisch en zielig. "Dat komt omdat ze op zandgronden groeien. Ik was laatst in Finland en daar hebben ze niks anders. Ik vond dat zielige bossen. De wereld na de grote kernramp stel ik me voor als zo'n Fins berkenlandschap. Alsof ze betere tijden hebben gekend."

Een *tamme kastanje* is prachtig. "De boom der bomen," zegt hij. "Vooral een kastanje in een wei met zo'n prachtige kroon en van onder aangevrotten door de koeien. De oerboom!"

Ets van Albrecht Altdorfer (1480-1538). Hierop lijkt de verzuring van naaldbomen al zichtbaar.

Abbeelding uit: 'De Vergankelijkheid' door Midas Dekkers, Uitgeverij Contact, Amsterdam/Antwerpen



Een linde is groen, weelderig en overvloedig. "Prachtig. Ik hou erg veel van een linde." "Een treurwilg doet wat hij hoort te doen. Hij maakt ons treurig. Ik heb achttien jaar op een treurwilg uitgekeken. Het is treuren en troost tegelijk. Ze staan niet voor niks op kerkhoven. Dat komt natuurlijk ook omdat de ondergroei dan makkelijker in toom is te houden. Hij is op zijn mooist in het prille voorjaar, als hij als eerste in een waas van groen zit. Die eerste verkleuring is prachtig."

Een knotwilg associeert Midas Dekkers met heksrij, nevelige landschappen en geheimezinnigheid. "In de Betuwe had ik zelf een knotwilg in mijn tuin staan. Ik vond het heerlijk om ze te knotten."

Een populier is vechten, onbereikbaarheid. "Populieren staan bij uitstek langs de wegen en leiden naar de horizon. Dan wil je daar ook heen en dan zijn er steeds weer nieuwe populieren die verder gaan."

Een den is saai en zéér burgerlijk. Bij een appelboom denkt hij aan Doornroosje. "Toen ik twintig jaar geleden in de Betuwe kwam wonen stonden daar nog de laatste hoogstamboomgaarden. Ze waren zwaar verwaarloosd, met hoog opgeschoten ondergroei waar je tot je schouders doorheen waadde. Er werd jong vee ingejaagd en hier en daar hobbelde een oude zeug rond. Er stond ook zo'n echte mooie perenboom. Daar droom ik nog weleens van. Aan de

voet van die bomen lag een overvloed aan appels en peren weg te rotten die niemand wilde hebben. Van de eerste jaren dat ik in de Betuwe woonde herinner ik me een onafgebroken gejang van kettingzagen waarmee die dingen één voor één omver werden gehaald. Dat is de grote tragiek. Dat is ook een van de redenen waarom ik uit de Betuwe ben weg gegaan. Het is daar nu een steppe. Van oudsher mochten er in de Betuwe alleen bomen groeien als er appeltjes aan kwamen. Nu die appelbomen zijn verworden tot ziekelijke sprietten, staat er in de Betuwe geen boom meer. Er staan natuurlijk wel bomen. Ik overdrijf een beetje. Maar waar ik woonde was in de hele omgeving geen bos te bekennen. Op de duur vond ik dat behoorlijk deprimerend."

Er stond nog een vlier op mijn lijstje. "Een vlier? Lekker ordinair. Een vlier doet me denken aan patat."

Een monster

Midas Dekkers heeft geen lievelingsboom. "Ik heb wel mijn meest gehate boom. Dat is die taxus in mijn tuin. Ik ben heel zoet geweest en heb hem voor veel geld door een echte bomenspecialist zover in laten korten als ecologisch en sociaal aanvaardbaar was. Maar het blijft een monster." Vanuit het raam zie ik een donkergroene vormeloze massa. Zijn boom is inderdaad een monsterlijk toegetakelde boom.

Oranjeboom Bier opent Herplantfonds

Frank Moens

Uit handen van de heer Laurijssen van Oranjeboom Bier ontving de Bomenstichting een cheque ter waarde van f 10.000,- met een speciale bestemming. Het geld komt ten goede aan de herplant van bomen op plaatsen waar monumentale bomen moesten verdwijnen vanwege ouderdom of door ziekte.

Het komt gelukkig niet vaak voor, maar zo nu en dan moet een monumentale boom worden geveld, omdat hij door zijn wankelende gezondheid gevaarlijk is voor de omgeving. In het verleden hebben de eigenaren vaak geld geïnvesteerd in het in stand houden van hun monument, soms aangevuld met een onderhoudssubsidie. Met pijn in hun hart moeten ze afscheid nemen en zien ze zich bovendien geplaatst voor hoge verwijderingskosten. Het komt geregeld voor dat men vervolgens een beroep doet op de Bomenstichting voor tegemoetkoming in de kosten. "Nu hij weg moet, geeft niemand thuis", is het veelgehoorde argument. Hoe zeer we met de boomeigenaren

kunnen meevoelen, we moeten ze toch teleurstellen. De Bomenstichting beschikt over het Bomenfonds en dat is speciaal bedoeld voor de instandhouding van bomen en niet voor het vellen. We hebben gezocht naar een oplossing en die ontstond toen Oranjeboom Bier, gevestigd in Breda, de Bomenstichting wilde ondersteunen in het planten van bomen. Een idee dat al eens eerder binnen de Bomenstichting ter tafel was gebracht, kon hiermee worden gerealiseerd. Met het instellen van het Herplantfonds kunnen we de eigenaar een nieuw exemplaar van behoorlijk formaat aanbieden op de plaats waar het monument heeft gestaan. Een doekje voor het bloeden misschien, maar bomen hebben nu eenmaal niet het eeuwige leven:



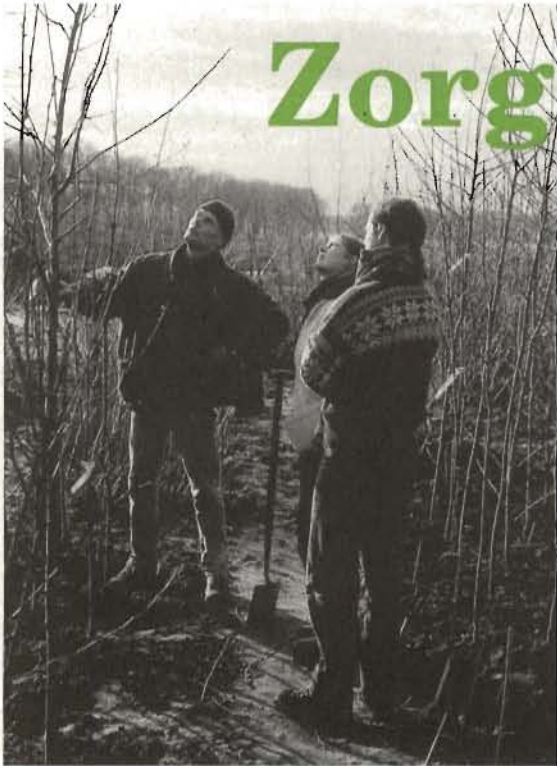
Coos van Herven (l.) en Frank Moens ontvangen van de heer Laurijssen (r.) van Oranjeboom Bier de cheque ten behoeve van het Herplantfonds.

foto: Kees van Dongen

Eerste boom

Het plan is dit jaar in aanwezigheid van vertegenwoordigers van Oranjeboom en Bomenstichting de eerste boom te planten. We hopen dat we in de toekomst voor het Herplantfonds meer schenkingen mogen ontvangen.

Zorg voor bomen be



Francis Schennink

Ik heb van kind af aan boomzaden verzameld. Wat voor relatie er lag tussen "die grote beukenbomen langs het kerkhof" en het bruine nootje in je hand, is me pas werkelijk duidelijk geworden nadat ik me vakmatig ging interesseren voor bomen en bossen.

Veel later, na enige

jaren werken in een dorpsbossenproject in de Sahel, begon ik me pas bewust te worden wat je kunt beleven bij "levenskracht" en "het wezen" van een boom. Verleden tijd weliswaar, maar toch ervaringen die de kiem waren voor het thema van deze bijdrage.

Voor meer informatie over biologische boomteelt en de mogelijkheden van het Steunpunt kunt u terecht bij Francis Schennink (Adviesburo Mens en Bos 0343-531945)

Waar komt een pas geplante boom vandaan?

Sinds enkele jaren begint bij mij de zorg voor een boom al in een vroeg stadium, bij het zaadje, waar de boom bij wijze van spreken nog in een embryonale fase verkeert. Daarin ligt de kiem verborgen van het wezen van de boom, dat pas veel later zichtbaar wordt.

Als mens ben je vaak geneigd om een boom pas bewust te zien, er over na te denken, of er zorg voor te dragen als hij een duidelijke plaats heeft ingenomen, in de tuin, in de straat, of in het landschap. Als je er al oog voor hebt, is de eerste mogelijkheid om kennis te maken, het moment nadat hij geplant is. Maar wie vraagt zich wel eens af waar zo'n boompje vandaan komt? Hoe

het traject eruit heeft gezien van boomzaad naar "plantmateriaal"? Misschien ontstaat die vraag pas als je zelf een boom gaat planten. De belangstelling voor het antwoord op deze vraag werd enkele jaren geleden gewekt, toen ik in aanraking kwam met een boomkweker, Alfred Vijn, die bomen teelt zonder chemische middelen en kunstmest. Hij wilde onderzoeken hoe je bomen teelt, waarbij de aandacht voor de vitaliteit van bomen en de zorg voor de aarde centraal staan in de bedrijfsvoering. De ontmoeting is uitgegroeid tot een samenwerking. Ik vanuit mijn beroep als

consultant bosbeheer, die "werk maakt van mens en bomen", hij als onderzoeker en boomkweker op de biologisch-dynamische boomkwekerij Cultura, een bedrijf van 4.5 ha in Drenthe. We proberen ons gezamenlijk ideaal "de zorg van mensen voor bomen" en onze kennis en inzicht in te zetten voor de ontwikkeling van de biologische boomteelt in Nederland.

Hoe natuurlijk is een gekweekte boom?

Naar aanleiding van deze vraag ben ik me gaan verdiepen in de wijze waarop bomen in Nederland meestal gekweekt worden.

De boomteeltsector in Nederland heeft zich de laatste jaren namelijk sterk economisch geprofileerd. Met deze ontwikkeling is een grote afhankelijkheid ontstaan van chemische-synthetische gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest. Per hectare wordt in de boomteelt na de bollenteelt en de fruitteelt, het meest gebruik gemaakt van chemische middelen. Ook is de voorlichting op bedrijfsniveau in de boomteelt gebaseerd op adviezen gericht op het bestrijden van ziekten en aantastingen met voor ieder "geval" een recept met een specifiek chemisch middel. In het keurslijf van deze afhankelijkheid streeft de Nederlandse Bond van Boomtelers ernaar om het aantal wettelijk toelaatbare bestrijdingsmiddelen in de boomteelt zo groot mogelijk te houden (op dit moment is dat een lijst van 830 middelen, waarvan er een aantal verboden is in andere sectoren van de landbouw).

Met deze wetenschap kan het niet anders dan dat de meeste bomen die de laatste 15 à 20 jaar ergens in Nederland zijn geplant, hun eerste jaren op de kwekerij een chemische onderdompeling hebben gehad. Hun fysieke leven begint al met de ontsmetting van het zaad tegen schimmels. De zaadbedden krijgen een grondontsmetting of een grondbehandeling tegen aaltjes, voordat er gezaaid gaat worden. Het onkruid op de bedden wordt met herbiciden behandeld. Tijdens de teelt, ondergaat de jonge boom met bestemming bosplantsoen 3 jaar en met bestemming laanboom 12 jaar lang regelmatig een behandeling tegen galmuggen, bladluizen, bladrollers, snuitkevers, bladvlekkenziekten, mijten, bacteriekanker, bladwespen, haantjes, emelten, meeldauw etc.

Gemiddeld gebruik per bedrijfstak in de vollegrondstuinbouw

De sector boomteelt is naast de bollen- en de fruitteelt een groot-gebruiker van chemische-synthetische bestrijdingsmiddelen wat betreft de werkzame stof in kg per ha (voor 1994).

sector	gebruik in kg/ha
Bloembollenbedrijven	98.6
Fruitteeltbedrijven	36.7
Boomkwekerijen	24.6
Groentenbedrijven	16.3

Bron: LEI-DLO, 1996

Boomkweker Alfred Vijn bezig met het oproeien van haagbeuken. Inzet: boom met EKO-keur label

foto's bij dit artikel zijn van de schrijver



gint op de kwekerij

Omdat de insecten en aantastingen per boomsoort verschillen en steeds op andere momenten tijdens het jaar optreden, kan het zijn dat er elke 10 dagen een keer gespoten wordt in de periode van april tot augustus.

Wat zijn hiervan de consequenties voor bodem, grondwater en lucht en wat betekent dat voor de vitaliteit en de natuurlijke vormkracht van het boompje? Het onderzoek op dat gebied staat nog in de kinderschoenen.

Wat is een biologisch geteelde boom?

Het Louis Bolk Instituut in Driebergen, een onderzoeksinstituut voor biologische en biologisch-dynamische landbouw, is in 1997 begonnen met kwaliteitsonderzoek in de biologische boomteelt. In de biologische boomteelt wordt geen gebruik gemaakt van chemische middelen en kunstmest. De verzorging van de bodem staat centraal, een garantie voor een levenskrachtige boom op de kwekerij. Belangrijk voor een gezonde bodem is een goede structuur van de grond, het juiste humusgehalte met haar regulerend vermogen, en een actief bodemleven. De natuurlijke vruchtbaarheid in een gezonde bodem zorgt dat voedingsstoffen geleidelijk beschikbaar komen voor de plant.

In de biologische boomteelt zijn de teeltmaatregelen dan ook gericht op het ontwikkelen van een goede bodemvruchtbaarheid. Daarbij wordt gebruik gemaakt van organische en dierlijke meststoffen, compost en natuurlijke preparaten. Onkruiden worden mechanisch en handmatig verwijderd. Een ruime vruchtwisseling voorkomt ziekten en plagen. Soms worden natuurlijke vijanden of kruidenpreparaten gebruikt. Op deze wijze wordt gestreefd naar een vitale boom, in een teeltsysteem dat niet belastend is voor het milieu.

Steunpunt Biologische Boomteelt

De ontwikkeling van de biologische boomteelt ligt ver achter in vergelijking met andere sectoren in de biologische landbouw. Er zijn nog weinig kwekers die biologisch kunnen telen en met een EKO-keurmerk werken. Het is een kunst, waarbij ecologie en economie op elkaar afgestemd dienen te worden. Er zijn echter steeds meer afnemers die een biologisch geteelde boom vinden passen in hun doelstelling: gemeenten die kiezen voor ecologisch groenbeheer, boseigenaren met een SKAL-certificering voor hun duurzaam beheerde bos, biologische landbouwbedrijven die hun bedrijf landschappelijk willen aankleden, ecologische hoveniers of de particulier die kiest voor een "schone boom" op zijn erf. Ook ligt het voor de hand dat het zaad van bomen en struiken van autochtone oorsprong biologisch geteeld gaat worden. De Stichting Bronnen heeft het autochtone zaad, dat ze verzamelt uitstaan bij reguliere telers.

Om vorm te geven aan de ontwikkeling van de biologische boomteelt in Nederland en de kennis en ervaring met biologische boomteelt te bundelen, is in 1997 het Steunpunt Biologische Boomteelt opgericht. Een samenwerking tussen drie initiatiefnemende bedrijven: Boomkwekerij

Cultura (Wilhelminaoord), Adviesburo Mens en Bos (Driebergen, coördinatie) en Van Duuren Bosbeheer (Kessel). Een 15-tal biologische kwekers, waaronder ook vaste planten kwekers, participeren in het netwerk van het Steunpunt.



U kunt bij het Steunpunt Biologische Boomteelt terecht voor:

- begeleiding bij omschakeling naar biologische teelt (kwekers) en/of aanplant (afnemers);
- informatie over de ontwikkeling van biologische boomteelt in Nederland: verkrijgbaarheid en kwaliteit van het plantmateriaal, achtergrond en werkwijze van biologische bedrijven;
- het organiseren van bedrijfsbezoeken, voorlichtingsbijeenkomsten, ontmoetings-, demonstratie- en themadagen;
- bemiddeling bij teelt- en afzetplanning;
- het ontwikkelen en uitvoeren van biologische beplantingen.

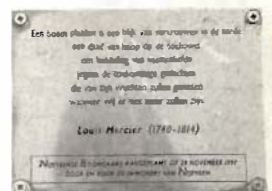
Bedrijven, overheidsinstanties, gemeenten, verenigingen, stichtingen e.a. kunnen tegen een vast tarief gebruik maken van diensten.

Voorbeeldprojecten

Een belangrijke activiteit van het Steunpunt is het uitvoeren van voorbeeldbeplantingen, waarbij de voorbereiding met de voorlichting, de levering van het biologisch plantgoed, de uitvoering de nazorg en de publiciteit verzorgd worden door het Steunpunt in samenwerking met de participerende organisatie. Enerzijds is het aanbod van biologisch geteelde bomen nog klein en kan via voorbeeldprojecten de maatschappelijke aandacht voor biologisch plantmateriaal gebundeld worden. Anderzijds kan een eerste stap voor een gemeente om biologisch plantmateriaal te gaan gebruiken, dichterbij liggen door de uitvoering van een voorbeeldproject. Men kan op kleine schaal ervaring opdoen en vervolgens de contacten met de kwekers opbouwen.

In het dorpje Nijveeen bij Meppel is een dorpsboomgaard door de bewoners aangelegd als onderdeel van een wandelpark, waar bij iedere hoogstamfruitboom geadopteerd en aangeplant is door een inwoner van Nijveeen. In totaal zijn er 94 oude rassen aangeplant van diverse appel-, peren-, en pruimenbomen. In het plantgat bij elke boom is een fles meegeplant met daarin een boodschap of wens van de planter. Een bordje met de volgende tekst van Louis Mercier (1740-1814) werd bij de fruitgaarde als herinnering neergezet:

"Een boom planten is een blijk van vertrouwen in de aarde, een daad van hoop op de toekomst, een handeling van naastentijde jegens de toekomstige geslachten, die van zijn vruchten zullen genieten, wanneer wij er niet meer zullen zijn"



De stamgast van dit voorjaarsnummer is bij de lezers van Bomennieuws geen onbekende. Hij verzorgde reeds diverse artikelen over de grootste en mooiste bomen in de ons omringende landen. Jeroen Pater is werkzaam bij het Staatsbosbeheer in Noord-Holland en altijd met bomen bezig.

Een beetje bomengek

Ik kan wel zeggen dat ik behoorlijk bezeten ben van oude bomen. De voedingsbodem hiervoor is de brede interesse voor de natuur welke al van jongs af aan bij mij aanwezig was.

Nestkastencontroles uitvoeren, vogels ringen, natuurexcursies bijwonen en braakballen uitpluizen, van alles heb ik gedaan bij diverse natuurverenigingen. Ik wilde dan ook graag een beroep gaan uitoefenen in de groene sector. Aan de bosbouwschool te Velp was de mogelijkheid om een "groene" studie te gaan volgen. Mijn interesse voor oude bomen werd gewekt tijdens een excursie naar twee oude bossen in Duitsland. In het bos het Samer Rott waren de resten te zien van de 1000-jarige Rabenbaum, een heilige eik die vroeger een omtrek had van meer dan 10 meter en gewijd was aan de raven Hugin en Munin, de begeleiders van de Germaanse oppergod Odin. De boeren uit de omgeving kwamen in vroeger tijden bij deze heilige boom bijeen voor hun jaarlijkse vergadering. In 1876 werd de eik door brandstichting verwoest. Hoewel er nu nog weinig van de eik over is, kon ik me hem goed in zijn volle glorie voorstellen, en liet hij een diepe indruk op mij achter.

Via, via had ik vernomen dat er in Duitsland en Oost-Europa nog wel enkele 1000-jarige bomen te vinden zouden zijn. Er zouden eiken bestaan van 40 meter hoog en 5 meter doorsnee. Maar waar zouden die staan?

Mijn aandacht voor oude bomen zakte na mijn studie wat af, maar die 1000-jarige eiken van 40 meter hoog en 5 meter doorsnee bleven in mijn achterhoofd zitten. Het zal 1992 geweest zijn toen ik het boek Monumentale Bomen in Nederland voor mijn verjaardag kreeg. Ik vond het heel interessant, vooral het hoofdstuk met monumentale bomen in het buitenland. Ik werkte ondertussen bij Staatsbosbeheer en terloops had ik het wel eens over oude bomen. Een collega vertelde me dat hij jaren geleden eens in een Duits oerbos was geweest, waar enorme dikke 1000-jarige eiken stonden. De naam van dit oerbos was het Hasbruch en lag het ergens in de buurt van Bremen. Hier zouden misschien de eiken staan die nog ergens in mijn achterhoofd zaten. In het voorjaar van 1994 bezocht ik samen met mijn vriendin Petra het Hasbruch. Er stonden vele magnifieke oude bomen. Hoewel geen 40 meter hoog en 5 meter doorsnee, kreeg ik vanaf dat moment de smaak goed te pakken.

Bij de Bomenstichting ben ik het boek Unsere Baumveteranen van Goerss gaan bekijken. Hier staan zo'n 80 oude Duitse bomen in. Het grootste deel heb ik toen maar gelijk gekopieerd. In de



herfst van 1994 zijn we toen een aantal van die Duitse bomen gaan opzoeken. Ik ontmoette op onze reis een boswachter die mij twee andere Duitse bomenboeken liet zien. Alte Liebenswerte Bäume in Deutschland van professor H.J. Fröhlich. Er was van zijn hand ook een serie boekjes verschenen, nl. Wege zu alten Bäumen. Er bleken geen 80 maar duizenden oude bomen in Duitsland te zijn.

Ik raakte steeds enthousiaster en probeerde zoveel mogelijk informatie over oude bomen in het buitenland te vinden. Vooral het Internet heeft mij daarbij erg geholpen. Ik heb op dit medium tientallen adressen van buitenlandse natuurinstaties, bosbouwinstututen, bibliotheken en universiteiten gevonden. Ik heb in de afgelopen drie jaar meer dan 250 brieven geschreven naar bijna alle landen in Europa. Dit heeft geresulteerd in een enorme hoeveelheid informatie omtrent oude bomen. De enige Europese landen waar ik nog helemaal geen gegevens van heb zijn Albanië, Wit-Rusland, Roemenië en Montenegro. Vele boeken over oude bomen heb ik kunnen bemachtigen, vaak met een persoonlijk voorwoord van de auteur en als cadeau gekregen. Met een aantal mensen voer ik nu een vaste correspondentie en dat is heel leuk. Vaak ben ik uitgenodigd om hun land te bezoeken. Als ik op alle persoonlijke uitnodigingen zou ingaan, dan mag ik wel een jaar vrij nemen. Ik sta er versteld van dat ik in amper drie jaar zoveel informatie heb verzameld.

Misschien gaat het wel te snel, maar het is ook zo leuk. En wie zaait kan oogsten. Ik heb nu het prettige vooruitzicht om vele van deze monumentale bomen te gaan bezoeken. Om bij de bomen de nodige achtergrondinformatie op te gaan zoeken is al even boeiend.

De informatie die ik heb verzameld is zo interessant dat ik heb besloten om een boek te gaan schrijven over monumentale bomen in Europa. Het is niet de bedoeling om meteen heel Europa te gaan beschrijven, want dan zou het nog wel 10 jaar duren voor ik met het bezoeken van alle landen klaar ben.

Het is steeds weer een hele belevenis om voor zo'n oeroud natuurmonument te staan. Er gaat rust van uit, het heeft iets van tijdloosheid. Iedere monumentale boom is uniek, niet door mensenheden te maken. Wat zal zo'n oude boom allemaal al niet meegemaakt hebben in zijn misschien wel 1000 jaren. Welke betekenis heeft hij voor de mensen gehad en heeft hij soms nog. Monumentale bomen zijn een fantastische hobby. Ik hoop er, samen met vele andere boomliehebbers, nog lang van te kunnen genieten.



Jeroen Pater

Methode Raad past niet meer op achterkant sigarendoosje.

Marjan van Elsland

In 1970 introduceerde ir. A. Raad een waarde-bepalingsmethode voor bomen. Met behulp van een eenvoudige berekening was het mogelijk om een geldwaarde aan bomen toe te kennen. De basis voor deze methode was en is nog steeds de oppervlakte van de horizontale stamdoorsnede: op 1,3 meter boven het veld. In de loop der jaren is er echter veel veranderd. De methode werd steeds verfijnder van opzet. Het afgelopen najaar bogen de boomtaxateurs van Nederland zich over de berekeningsmethode. Ze kwamen tot de slotsom dat de methode niet aan de wensen van deze tijd voldeed. Er werd op basis van praktijkervaring en juridische uitspraken uit het verleden een aangepaste versie van de Methode Raad bedacht.

Eind januari presenteerde de Nederlandse Vereniging van Beëdigde Taxateurs van Bomen (N.V.B.T.B.) de nieuwe richtlijnen voor het taxeren van bomen (Methode Raad, versie '98). Bij dit artikel vindt u een overzicht van de veranderingen die de technische commissie van de N.V.B.T.B., met instemming van de ruim 30 leden heeft doorgevoerd. Dat zijn er nogal wat, vooral als je kijkt naar de oorspronkelijke, zeer eenvoudige methode, zoals ir. André Raad die in 1970 voorstelde. De eenvoud was zeer bewust ingebouwd, om het voor bomenmensen mogelijk te maken, even de waarde van een boom uit te rekenen, letterlijk op de achterkant van een sigarendoosje. Sinds 1970 - toevallig ook het oprichtingsjaar van de Bomenstichting - is er veel gebeurd op bomengebied. De "concurrentiepositie" van bomen ten opzichte van cultuur- en civieltechnische werken is toegenomen, dankzij de methode Raad, en dankzij de Bomenstichting. De methode is "gegroeid; hij is steeds door praktijkmensen - zoals Rien Zorge - en andere bomentaxateurs aangepast aan de eisen van de tijd, maar het bleef heel herkenbaar "de methode Raad". Ook de "versie 98" heeft nog duidelijk dezelfde structuur: de waarde uitgerekend door de stamoppervlakte op borsthoogte te vermenigvuldigen met de eenheidsprijs en verder een aantal reductiefactoren. Eventuele schade kan direct worden berekend met behulp van de door Rien Zorge ingevoerde percentages of zonodig indirect via de reductiefactoren. Maar via een gedifferentieerde eenheidsprijs wordt de soortwaarde geherintroduceerd en er zijn drie reductiefactoren toegevoegd: de afschrijvingsfactor, de onderhoudsindicatie en de herplantindicatie. Het begint allemaal op de ingewikkelde Duitse methode Koch te lijken.

Aangepast aan de eisen van de tijd.

Het geheel past dus absoluut niet meer op de achterkant van een sigarendoosje en zeker is dat praktijkmensen er niet meer zo makkelijk mee

kunnen rekenen. Is dat nou winst of verlies? In de eerste plaats denk ik, dat de N.V.B.T.B. lof verdient voor de manier waarop de methode wordt aangepast aan de eisen van de tijd, met name de eisen van juridische zijde. Er is zorgvuldig over nagedacht, het ziet er professioneel uit en er kan, na een ruime inwerkperiode, door ingewijden vast resultaat mee worden behaald.

Aan de andere kant heb ik, ook als voorzitter van de testcommissie Bomentaxateurs (die namens de Kamers van Koophandel nagaat of kandidaten geschikt zijn om als bomentaxateur beëdigd te worden) ook een aantal vragen en kanttekeningen. In de eerste plaats zal de versie '98 zijn bruikbaarheid in de praktijk moeten bewijzen. Zowel in de bomenvakwereld, als in juridische kwesties. Het is de vraag of de vernieuwde rekenwijze meer eenheid in de gelederen van de taxateurs zal brengen. Ik denk het niet: hoe meer factoren, hoe meer kans op verschil van mening. Bovendien zal moeten blijken of de geherintroduceerde soortwaarde nu niet teveel zwaarte krijgt (via de éénheidsprijs én enkele reductiefactoren) en of de reductiefactoren elkaar niet overlappen. En tot slot: de groep beëdigde taxateurs die het allemaal bedacht en opgeschreven heeft, zal met deze versie goed kunnen werken, zeker als ze hun praktijkervaring met elkaar blijven delen.



Maar hoe zit het met de rest van de beëdigde taxateurs? En nog erger: hoe zit het met al die bomenmensen bij bedrijven en overheden die in 1997 nog zelf eenvoudige taxaties konden doen? Moeten die nu allemaal cursussen gaan volgen? Of moeten we er voortaan ook voor iedere simpele boomschade een beëdigde taxateur bij halen? Kortom: hoe vertellen we het de praktijk? N.V.B.T.B.-ers, ik hoop op jullie reactie!

Methode Raad (versie '98) in kort bestek

Frank Moens

**boomwaarde =
uitgangswaarde x
correctiefactoren**

De formule voor het bepalen van de boomwaarde - anno 1998 - ziet er sterk samengevat zo uit:

boomwaarde (W) = uitgangswaarde (U1 x U2) x
Correctiefactoren (C1 x C2 x C3 x C4 x C5 x C6).

U1 eenheidsprijs = per cm² en soortklasse (1 t/m 7)

U2 stamoppervlakte = horizontale stamdoorsnede in
cm² op 1,3 m boven maaiveld

De volledige rekenmethode inclusief een opsomming van de verdeling in soortklassen is te bestellen bij de Nederlandse Vereniging van Beëdigd Taxateurs voor Bomen in Apeldoorn, telefoon: 055-5999449

De Nederlandse Vereniging van Beëdigd Taxateurs voor Bomen (N.V.B.T.B.) heeft in januari haar richtlijnen voor 1998 gepubliceerd. In de richtlijnen is de volledig herziene waardebepalingmethode opgenomen die de naam draagt "Methode Raad (versie '98)". Uit de nogal lijvige beschrijving van 30 pagina's hebben we voor u de meest essentiële zaken gelicht.

Taxatiemethodieken

Voor het bepalen van de geldwaarde van bomen worden drie methoden gehanteerd die in principe in de hierna opgesomde volgorde moeten worden toegepast.

- marktwaarde cq. handelswaarde**
bomen met een primair economische gebruiksfunctie (bijv. appelbomen in een boomgaard), waarvan de handels- of marktwaarde bekend is of is af te leiden;
- vervangingswaarde**
bomen met een lokale functie, gekoppeld aan de standplaats en in het algemeen primair een sierfunctie (openbaar groen of bomen in tuinen); de boom moet vervangbaar zijn op dezelfde locatie door een vergelijkbare boom;
- abstracte rekenmethode**
(bij bomen wordt de methode Raad gebruikt)
bomen die niet met de voorgaande methoden

zijn te taxeren; voor de taxatie van bomen met een economisch nut mag 'Raad' niet worden gebruikt.

Boomsorten onderverdeeld in klassen

soort	klasse	eenheidsprijs
<i>Acer pseudoplatanus</i> (gewone esdoorn)	3	12,-
<i>Acer ps.</i> (variëteit)	4	14,-
<i>Alnus glutinosa</i> (zwarte els)	1	8,-
<i>Alnus gl.</i> (variëteit)	2	10,-
<i>Cercis siliquastrum</i> (judasboom)	6	18,-
<i>Fraxinus excelsior</i> (gewone es)	3	12,-
<i>Fraxinus ornus</i> (pluim-es)	6	18,-
<i>Fraxinus ex.</i> (variëteit)	7	20,-
<i>Magnolia kobus</i> (beverboom)	5	16,-
<i>Populus X euramericana</i> (gewone populier)	1	8,-
<i>Pyrus communis</i> (peer) (variëteit)	4	14,-
<i>Salix alba</i> (schiefwilg)	1	8,-
<i>Quercus robur</i> (zomereik)	3	12,-
<i>Tilia X vulgaris</i> (gewone linde)	3	12,-

In vrijwel alle landen en bij uitvoering van alle soorten taxaties (of het nu gaat om auto's, antiek of bomen) wordt deze volgorde in werkwijze gehanteerd.

Methode Raad (versie '98)

De basis van de methode zoals ir.A. Raad deze in 1970 introduceerde is onveranderd geble-

ven. Wel werden onderdelen van de formule enige jaren geleden anders benoemd (Zorge) en werd er geschrapt in de reductiefactoren. In 1998 is met name in de reductiefactoren, of de correctiefactoren zoals ze nu worden genoemd, een aanzienlijke uitbreiding gemaakt (zie overzicht). Omdat de methode is gebaseerd op de oppervlakte van de horizontale stamdoorsnede op 1,3 meter boven maaiveld gaf Raad indertijd populieren en wilgen vanwege hun grote groeisnelheid een factor van 0,4 mee en de rest was 1,0. In de versie '98 zijn de soorten en hun variëteiten in klassen ingedeeld. Aan elke klasse is een eenheidsprijs gekoppeld die jaarlijks wordt geïndexeerd. In een het overzichtje zijn enkele soorten uit de verschillende klassen als voorbeeld weergegeven. Bomen die makkelijk zijn te vermeerderen en snel groeien (populier) vallen in klasse 1 en bomen die moeilijk zijn te vermeerderen en langzaam groeien vallen in klasse 7. De regel is dat variëteiten een klasse hoger zijn ingedeeld dan de soort.

De correctiefactoren zijn:

C1 **standplaats** (0,4 - 1,0):

Hoe intensief is het grondgebruik voor onder- en/of boven grondse infrastructuur?

C2 **plantwijze** (0,6 - 1,0):

Structuur van de beplanting waarvan de boom deel uit maakt

C3 **afschrijving** (0,6 - 1,0):

In welke levensfase verkeert de boom? Een boom in de eindfase van zijn leven heeft een lagere factor. Maar ook de gebruiksfunctie en de standplaats telt mee en zijn van invloed op de omloopduur van de boom. Een populier in de stad heeft een andere levensverwachting dan een populier in het buitengebied.

C4 **onderhoud** (0,2 - 1,2):

Bomen die vanwege hun standplaats intensiever onderhouden moeten worden. Niet de mate van onderhoud, maar het kwaliteitsresultaat is hierbij het uitgangspunt.

C5 **conditie** (0,0 - 1,0):

Hoe is de conditie/levensverwachting?

C6 **herplantindicatie** (0,6 - 1,3):

De verdeling is gebaseerd op de omtrekmaat van de stam van een eventueel ver-

standpunt



berkenbloesem

In januari zette ik een hazelaartak in een vaas in de kamer om van de prachtige katjes te genieten. Een dag later liep ik te niezen, een lekkere bevrijdende niesbui, niets aan de hand. Maar mijn schoonzoon vertoonde de eerste symptomen van een zware verkoudheid en dat kwam ook van het stuifmeel van die tak. We zijn allebei allergisch voor het stuifmeel van bomen en struiken. Hij ernstig en ik een beetje. Ik had daaraan moeten denken voor ik die tak binnen haalde, dan had hij nog een maand respijt gehad, tot de hazelaar in de tuin gaat bloeien. Dan is het pas echt "feest" en moet hij medicijnen gebruiken om zijn luchtwegen een beetje vrij te houden. En terwijl ik vrolijk niezend

ters dik. Veel mensen vonden dat wel grappig en stofzuigden een beetje extra. Anderen zagen dat nu juist als een probleem en een enkeling bleek echt overgevoelig. Maar ook hier geldt dat het weghalen van enkele bomen zinloos is, omdat de lucht vol zit met allergenen uit de wijde omgeving. Wil je dan alle bomen uit de wijde omgeving weghalen? En hoe ver dan wel? Het

gekke is dat niemand er serieus over denkt om namens alle CARA-patiënten van Nederland te eisen dat alle grasvelden, korenvelden en bloemen uitgeroeid worden. Daar ziet iedereen het belachelijke wel van in.

Waarom dan wel bomen uitroeien ten behoeve van diezelfde groep, terwijl dat echt niet helpt.

Bomen en allergie

geniet van een ontluikende tuin, wacht hij met angst en beven op het bloeien van de berk in de tuin, die met zijn stuifmeel soms alles geel maakt. Dan is hij echt ziek.

Zou ik mijn schoonzoon een plezier kunnen doen door mijn hazelaar en mijn berk om te zagen? Nee dus! Want in de tuin van de buren staan ze ook. En in de buurt van zijn eigen huis. En in de omgeving van zijn werk. Overal in het land. Dus zou je alle hazelaars, berken en andere katjesdragende bomen en struiken (windbestuivers!) in het hele land moeten uitroeien. Zelfs dat zou niet helpen, want bij een flinke, droge storm komt het stuifmeel van ver over de landsgrenzen.

Hoewel ik geen arts ben, meen ik toch te mogen concluderen, dat het omzagen van bomen ten behoeve van allergiepatiënten zinloos is, omdat in de bloeitijd de lucht helemaal vol zit met stuifmeel. Het omzagen van één of enkele bomen helpt dus helemaal niet. Toch zijn er mensen die - al dan niet met een doktersverklaring in de hand - bij de buren op de stoep staan en eisen dat bijvoorbeeld hun berk direct wordt omgezaagd. We hebben ook meegemaakt dat mensen een gemeente dwongen om een volwassen populierenbeplanting met de grond gelijk te maken, omdat er dat jaar zoveel pluus af was gekomen. Op sommige plaatsen lag de "sneeuw" centime-

Tot slot nog een aantal losse overwegingen:

- De overlast door windbestuivers duurt hooguit enkele weken per jaar per boomsoort.
- Door late nachtvorst en regenbuien kan het veel korter duren of zelfs een jaren overslaan.
- Mensen die ernstig overgevoelig zijn voor bomenstuifmeel, hebben vaak meerdere allergieën en gebruiken medicijnen om symptomen te bestrijden. Zij hebben geaccepteerd dat ze de oorzaak niet kunnen bestrijden.
- In het westen van het land is het "gezonder" voor allergische mensen, omdat de heersende westenwind van zee geen stuifmeel meedraagt. Astmapatiënten werden vroeger niet voor niets naar zee gestuurd.
- Bomen vangen stof uit de lucht en maken de lucht vochtiger, en dat is voor veel allergische mensen juist heel prettig. De vraag is wat belangrijker is: de overlast (enkele weken) of het nuttig effect (het hele groeiseizoen).

Kortom, allergiepatiënten worden niet geholpen met het omzagen van één of enkele allergieveroorzakende bomen of struiken. Het omzagen van véél bomen of struiken is waarschijnlijk nog veel slechter omdat dan de totale volksgezondheid eronder lijdt.

Marjan van Elsland

Bemide bomen

De Ginkgo

Tertius Bolhuis

Nog heel helder staat mij de eerste ontmoeting met de *Ginkgo biloba* of Japanse Notenboom voor de geest.

Ten huize van mijn aanstaande schoonfamilie die een boomkwekerij exploiteerde, raakte ik in gesprek met een oom van mijn vrouw (een van de eigenaars) over bomen. Mijn bomenkennis strekte zich toen zo ongeveer uit tot beuk,

berk en eik. Veel meer zal het niet zijn geweest. Ik gaf uiting aan mijn enthousiasme voor zoveel soorten en variëteiten die ik op de kwekerij aantrof. De oom verliet de kamer en kwam even later terug met het merkwaardigste blad dat ik ooit had gezien, van een boom door hemzelf in een groepje exoten achter het huis geplant. "Wat denk je, is dit een loofboom of een conifeer?", vroeg hij mij.

Sindsdien is het eigenaardige blad van deze fascinerende boom mij altijd bijgebleven. En alsof de relatie 'bilateraal' was, trof ik pal naast de school (Gymnasium Ceeleum, Zwolle; zie foto) waar ik werk een metershoge Ginkgo aan die zich vanuit enkele lokalen laat bewonderen door in elk geval die leerlingen die van mij les krijgen.

geheel unieke waaivormige blad van de boom (zie tekening) met zijn parallel lopende nervatuur. De Engelsen spreken in dit verband over de Maidenhair tree en de Duitsers over de Mädchenhaarbaum. Met het blad van geen enkele conifeer of loofboom is het te vergelijken. De Ginkgo staat dan ook helemaal op zichzelf in de plantensystematiek.

Ten onrechte wordt de boom een fossiele boom genoemd tenzij men hier alleen mee bedoelt dat de ouderdom van de boom blijkens fossiele vondsten teruggaat tot het Perm, zo'n 300 miljoen



Tertius Bolhuis is medefirmant van de boomkwekerij Bisschoff Tulleken te Heerde en docent klassieke talen te Zwolle



De Ginkgo of Japanse Notenboom, Tempelboom of Waaierboom.

De naam Notenboom ontleent de Ginkgo aan zijn eigenaardige iets ovale vruchten (zie illustraties) die aan de vrouwelijke exemplaren verschijnen (op oudere leeftijd wordt de boom vaak eenhuizig). De ranzige vruchten in een vlezig omhulsel kunnen lelijke vlekken veroorzaken. Vandaar dat aan mannelijke exemplaren bij straatbeplanting de voorkeur wordt gegeven. Maar het blijft heel lastig aan de jonge bomen het verschil in geslacht te ontdekken.

'Waaierboom' heeft betrekking op het



jaar geleden. Oorspronkelijk komt de boom uit het Oosten van China: hij overleefde alle ijstijden vanwege de hardheid en kiemkracht van zijn zaden. Geroosterd worden ze in China nog steeds als lekkernij gegeten. Waarschijnlijk is de Ginkgo voor de ijstijd ook in Europa inheems geweest.

Hij werd in China en Japan veel geplant in tempeltuinen en voor tempels, vandaar de naam tempelboom wat wijst op een bijzondere cultische betekenis van de boom. Deze bijzondere religieuze betekenis werd nog versterkt door de vuurbestendigheid van het hout (geel-witachtig en bros). In 1923 overleefde alleen deze boom met zijn op latere leeftijd overdwars gespleten schors een grote stadsbrand ten gevolge van een aardbeving. Kwam dat door de afscheiding van grote hoeveelheden vocht op bladeren, takken en bast? Ook als medicinale plant geniet de Ginkgo een grote reputatie. Uit de tinctuur van de bladeren worden preparaten bereid die een heilzame werking zouden hebben op de bloedcirculatie, vooral in de hersenen. In een boek over medicinale bomen las ik over een experiment met een Ginkgo-extrakt uitgevoerd op leerlingen wat zou hebben geleid tot duidelijke verbetering van hun leerprestaties. Een aardige gedachte als je voor de klas staat en pal naast je raam een Ginkgo ziet oprijzen.

De groeiwijze van de boom is opgaand met vrij dikke takken waaraan zowel langloten als kortloten zijn te zien.

Straatboom

Vooral in Amerika wordt de Ginkgo als straatboom gebruikt met selecties die uitblinken door hun smalle vorm ('Mayfield') of mooie herfstkleur ('Autumn Glory'). Het gaat hier om mannelijke zaadloze cultivars (geen vlekken.).

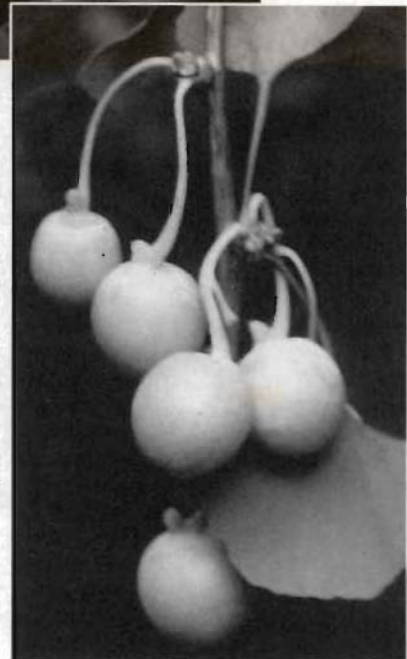
Maar ook in ons land is de boom in vele

parken en steden te bewonderen. En dit niet in de laatste plaats vanwege zijn ongevoelghed voor luchtvervuiling en onvatbaarheid voor ziekten en plagen. Bovendien is de boom niet gevoelig voor droogte. Juist in door industrie vervuilde gebieden zou de boom een welkome ecologische vriend kunnen zijn. Maar ook in de (niet al te kleine) particuliere tuin misstaat deze oerboom geenszins. En eventueel kan men een veel kleiner blijvend geënt exemplaar kopen met hangende takken ('Pendula'), een bolletje ('Tit'), als heksenbezem ontstaan) of zelfs een bont exemplaar ('Variegata').

En beschikt men alleen over een balkon, dan kan nog overwogen worden een bonsai-exemplaar op te kweken in een kuip. Men begint dan wel met een jonge (2-jarige) zaailing. Maar heeft men wat meer ruimte dan blijft de soort natuurlijk het mooist. Het grillige hout in de winter, de groene waaier-bladeren in de zomer en de prachtige gele herfstkleuren maken van de Ginkgo een boom voor alle seizoenen. Wie een exemplaar op



de kwekerij koopt moet er wel op letten een boom met kluit te nemen. De Ginkgo laat zich moeilijk verplanten vanwege zijn vlezige wortels. Naar een mannelijk exemplaar hoeft hij niet te vragen, want de vruchten doen in de tuin weinig kwaad (behalve bij het terras.). En de grondsoort is ook geen groot probleem mits de grond maar niet te nat is en de plek licht. Een stok erbij kan zeker geen kwaad (windgevoeligheid) en de snoei-



schaar is



wellicht te zijner tijd ook nodig om een vergaffelde kop weer te fatsoeneren. Bij een plaats centraal op het grasveld of bij een vijver komt de boom goed tot zijn recht.

Alleen, men moet wel geduld hebben. De Ginkgo groeit langzaam ook al kan hij wel 15 à 20 meter worden. Wie dat niet kan opbrengen moet deze boom maar niet aanschaffen. Want wie deze "heilige" boom in zijn tuin plant moet dat doen vanuit de juiste innerlijke houding. Een houding van diep ontzag en bewondering voor deze paradijselijke oerboom die nu al meer dan 3 miljoen eeuwen op ons neerziet!

foto links blz. 18:
De Ginkgo op het schoolplein van het Gymnasium Celeanum in Zwolle
foto van de schrijver

foto rechts blz 18:
Een fraaie, volgroeide Ginkgo staat in de oude Hortus in Harderwijk.

foto geheel boven:
Blad en bloesem ontwikkelen zich net als bij de lariks, een andere bladverliezende conifeer, op kortloten.

foto midden:
Vruchten van de Japanse Notenboom.

foto links:
De treurvorm Ginkgo biloba 'Pendula'.

foto's: Klinkspoor-archief, Bomenstichting

De grootste Kroezeboom is ziek

Levende monumenten

Frank Moens



foto boven:
De grootste Kroezeboom in Ruurlo (omtrek ruim 10 meter) herbergt enkele houtparasitaire schimmels. De vraag is hoe lang deze kolos de strijd tegen zijn belagers vol kan houden. Wanneer de boom te gevaarlijk wordt voor de omgeving zal er moeten worden ingegrepen.

foto rechts:
In de gemeente Buren is met steun van het Bomenfonds een prachtig laantje van gesnoeide paardekastanjes weer in oude luister hersteld. foto's: Luc Noordman

Het register van Monumentale Bomen wordt geleidelijk aan opnieuw bekeken. In samenwerking met het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is er tien jaar voor uitgetrokken om de ongeveer 8.000 objecten die bij aanvang bekend waren te beoordelen op hun gezondheid. Inmiddels is het bestand uitgegroeid tot ruim 10.000 objecten variërend van solitaire tot lange lanen en parken. De meeste bomen mankeren gelukkig niets. De Bomenschouw kan dan, na het noteren van de huidige stand van zaken, verder naar een volgend object. Helaas zijn er ook wat minder leuke meldingen. Met het Bomenfonds kunnen we eigenaren van Monumentale bomen steunen in het onderhoud. In het afgelopen jaar werd voor ongeveer f 120.000,- aan bijdragen uitgekeerd.

De grootste eik van Nederland is ziek
Wat is nou de grootste eik van Nederland? Voor de één is dit de eik bij het Gelderse plaatsje Verwolde en voor de ander is dit de eik van Ruurlo. De eik van Verwolde is eenstammig en is de dikste levende eikenstam van ons land (omtrek 7,5m). De Ruurlose boom bestaat uit meer stammen en spant de kroon wat totale omvang betreft (ongeveer 10 meter). Eigenlijk maakt het niet uit wie de grootste of dikste is. Beide bomen zijn imposant. Met de boom in Ruurlo (hoek Borculoseweg-Kroezelaan) gaat het niet goed. Bomenschouw Luc Noordman ontving

Kroezeboom

De eik van Ruurlo is een zogenaamde Kroezeboom. Zo'n drie eeuwen geleden werden onder de boom door de Katholieken geheimé hagepreken gehouden. De Protestanten verboden in de periode van de reformatie de Katholieke godsdienst en zo ontstonden er op verschillende plaatsen 'illegale' bijeenkomsten. Deze werden in schuren of huiskamers gehouden, maar als deze plaatsen te gevaarlijk werden, koos men voor diensten onder majestueuze eiken.

Een andere, zeer bekende Kroezeboom is die aan de rand van de es (oude landbouw grond) bij Fleringen (gem. Tubbergen). In tegenstelling tot de Ruurlose eik heeft deze wat meer van de mystieke kenmerken van vroeger tijden. De omgeving is landelijker en onder de boom staat een kapelletje.



een aanvraag voor een financiële bijdrage uit het Bomenfonds, want er waren allerlei zwammen in de boom geconstateerd. Nadere inspectie, het afgelopen najaar, stemde ook hem niet vrolijker. Maar liefst drie houtrotveroorzakende parasitaire zwammen waren zichtbaar. Op verschillende hoogten in de houtkolos stonden de vruchtlichamen van de oesterzwam, de biefstukzwam en de zwavelzwam. Lees het boekje 'Houtrot in Bomen'



(uitg. Bomenstichting/IPC Groene Ruimte) er maar op na en dan weet je dat het einde van deze bijzondere boom nabij is. Hoe snel de aantasting gaat, is niet te voorspellen. Eiken zijn taai rakkers die het niet zomaar opgeven en het afstervingsproces kan soms wel enige mensengeneraties duren. Het enige wat er nog gedaan kan worden, is ervoor te zorgen dat de boom geen gevaar oplevert voor zijn omgeving. In december is het dode hout verwijderd. De kosten hiervoor werden gedeeltelijk betaald uit het Bomenfonds. Regelmatige controle van het aangetaste hout is geboden. Als de boom, die aan de rand van een voortuin, langs de openbare weg staat, te veel afstervingsverschijnselen gaat vertonen, dan zal hij niet langer behouden kunnen blijven.

Je weet niet wat je ziet!

Dat was de eerste reactie van Els Vos, -assistent Bomenschouw bij de Bomenstichting. In het Gelderse Hengelo werd omwille van een houten hek een stuk uit de stam van een linde gezaagd. Het hek hoefde daardoor niet onderbroken te worden en de boom bood tevens een stevig bevestigingspunt. Van een paar schroeven of spijkers heeft een boom niet al te veel last, maar als er een forse hap uit de stam wordt genomen en daarbij een mooi overgroeide wond weer wordt opgelegd (van een vroegere snoeibeurt), dan is het anders. We hopen maar dat de linde het vermogen heeft deze wond in de loop der jaren te bedekken met nieuw weefsel en dat de eigenaar bereid is een andere oplossing voor het hek te bedenken.



Enorme eik gehalveerd

In Hengelo (Overijssel) werd het bij de familie Bruggeman in huis van dag opeens nacht toen de helft van een enorme eik van de hoofdstam brak en tegen het huis belandde. De schade aan het huis viel mee, maar van de eik was niet veel meer

over. De eigenaar wilde de boom niet kwijt en besloten is met steun van het Bomenfonds de resterende kroon terug te nemen, waardoor gevaar voor verder afbreken wordt voorkomen. Dat er iets aan de boom mankeerde was wel bekend. Jaren geleden werd de bovenzijde van het gat dichtgestopt met cement. Dat dit geen oplossing is voor het tegengaan van rot weten we al enige decennia, maar toentertijd leefde men nog in de veronderstelling dat het uitkomst bood. Het rottingsproces ging vrolijk verder en op een gegeven moment was de kroon te zwaar voor het nog gezonde, stevige hout. Drie dagen is een ploegje mensen met kettingzagen en een houtversnipperaar bezig geweest om het gevallen deel van de kroon uit de tuin te verwijderen.

Blij met de wilg

Op een prominente plaats bij de Rijks Scholengemeenschap Goeree-Overflakkee in Middelharnis staat een Schietwilg (*Salix alba*). De boom liet zo nu en dan eens een tak vallen en de schoolleiding vond het beter als de boom eens een goede snoeibeurt zou krijgen. Aangezien de wilg als monument bij de Bomenstichting staat geregistreerd kwam men in aanmerking voor een eenmalige bijdrage voor het wegwerken van achterstallig onderhoud. Na de werkzaamheden kunnen de leerlingen weer met een gerust hart hun fiets onder de boom stallen en waardeert men de aanwezigheid van de boom weer ten volle.

*foto geheel boven:
Een vrijwel gehalveerde
holle stam bleef staan,
nadat een groot deel van
de kroon was afgebroken
van deze eik in Hengelo.*

*foto boven:
De wilg bij de
Rijkscholengemeenschap
Goeree-Overflakkee in
Middelharnis*

foto's Luc Noordman

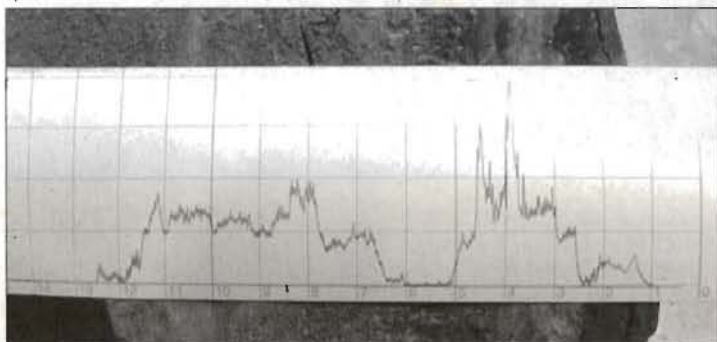


Resistograaf

F-Serie

De drie boorweerstandsmeters uit de F-serie zijn ontwikkeld als speciale opzetapparaten voor gangbare akku-boormachines.

De meetgegevens worden mechanisch weergegeven op een waspapierstrook. Hierdoor is de F-serie makkelijk in gebruik, laag in gewicht en door de bouwwijze van de apparatuur zeer compact.



ARCADIS Heidemij Realisatie is een multidisciplinair bedrijf, gespecialiseerd in integrale dienstverlening op het gebied van milieu, infrastructuur, groen en sport. Integrale realisatie betekent 'van plan tot realisatie'.

Afdeling Materialen / ITS is de handelsonderneming van ARCADIS Heidemij Realisatie met nationale en internationale activiteiten.

Kennis van concrete oplossingen

Op het gebied van groen, milieu, sport en drainage levert Materialen / ITS een uitgebreid programma. Producten die vaak de kern vormen van betrouwbare en duurzame oplossingen en veelal exclusief door ARCADIS Heidemij Realisatie ontwikkeld zijn.

Nieuw!



Probleemoplossend door ARCADIS know-how, totaal leveringspakket, snelle en complete leveringen.

**Zakelijk, goed, snel,
duidelijk en met plezier!**

ARCADIS Heidemij Realisatie

Afd. Materialen / ITS

Taxandriaweg 8b,

Postbus 704, 5140 AS Waalwijk.

Tel 0416-672350, Fax 0416-672390

Voor info: Gerard Bodewes



ARCADIS

HEIDEMIJ REALISATIE

OVERZICHT BOMENNIEUWS 1997

Acties behoud bomen

Kappen dwarsbomen	5, 36, 68, 100
Met Marjan op de barricaden	17
Bomenwortels sparen met nieuwe graaftechnieken	73
Standpunt	89
Uitvinding in Apeldoorn laat straatbomen beter groeien	91
Bomen beschermen op bouwterrein	93

Stamgasten

Peter Schütz	17
Han Gorgels	49
Pierre Lombarts	81
Arend van Dam	115

Boomverzorging, boomziekten

Geld voor iepenberaad	29
Dode iepen levensgevaarlijk	40
Een lange stoet jeukveroorzakers	51
Nut introductie mycorrhiza-schimmels nog niet bewezen	59, 127

Bijzondere/monumentale bomen

Wonderbomen in Staphorst	15
Jubileumbomen verzorgd	29
Gesol met oude paardenkastanjes	38
Monumentale bomen in Frankrijk	45
De dikste boab van Afrika	50
Bomen op de monumentenlijst	59
Eiken als kastelen	82

Producten van bomen

Van tijgerhout naar ecohout	23
Hout onder de hamer	60

Routebeschrijvingen

Maastricht/Hasselt/Wassenaar/Scheemda/Amsterdam	63, 131
Oosterhout	131

De boom in

Mijn God	4
Dig Tree	44
Routing	76
De boom die alles zag	107

Dendrologische overpeinzingen

Dendrologie	7
Kale takken	21
Verademing	54

Boeken en tijdschriften

Voor u gelezen	29, 61, 93, 129
Was ist mein Baum wert	30
Poelen	30
Géants au Pied d'argile	31
Stoepsi de egel legt uit over bomen	62
Gek van de linde	62
Overlast aanpakken	62
Park- en laanbomen	94
Eeuwenoude bomen op Cyprus	94
Zorgplicht bij bomen gem. Amsterdam	94
Bomen & struikenencyclopedie	130
Groen en gemeenten : ideeën	130
Hovenierskunst	131

Bomen en kunst

Symbolen in hout	18
Bomen en de milieuproblematiek	77
Be boom in de kunstgeschiedenis	102
Werken met het binnenste van bomen	108
Een boom is geen boom, maar de droom van een wortel	110
Bomengezang	112
Bomen in de literatuur	116
Boomkunst	120
Lindeboom in de Hout	122
De bol van Utrecht	123
Bomenfotografie	124

Rijp en groen

	32, 64, 96, 132
--	-----------------

Diversen

Vitaliteit van het Ned.bos	6
Bomenfeestdag	12
Th.H.Klinkspoor overleden	28
Bomenfonds	56
Grote bomen in smalle straten	57
Babybomen	61, 93
Een dooie boom "leeft"	69
Ontwerpers en bomen	70

**INVENTARISATIE EN BEHEERSPLANNEN
ONDERZOEK EN ADVIES
BOOMVERPLANTING, VERZORGING, VELLING
GROEIPLAATSVERBETERING**

TRAININGEN



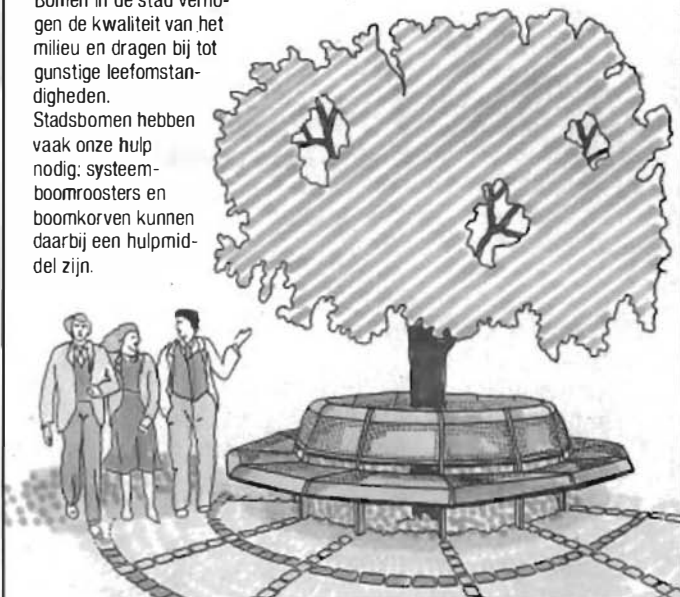
INSTRUCTIES

LEVERING VAN: KLIM- EN VERANKERINGSMATERIALEN, BOOMKOKERS.

ARBORI-ARNHEM, Leen Hoogstad: Vredesteinsestraat 4 6665 LG Driel Tel: 026-4722716 Fax: 026-4723823 , AutoTel: 06-52832036

Bomen, rustpunt van nature

Bomen in de stad verhogen de kwaliteit van het milieu en dragen bij tot gunstige leefomstandigheden. Stadsbomen hebben vaak onze hulp nodig: systeem-boomroosters en boomkorven kunnen daarbij een hulpmiddel zijn.



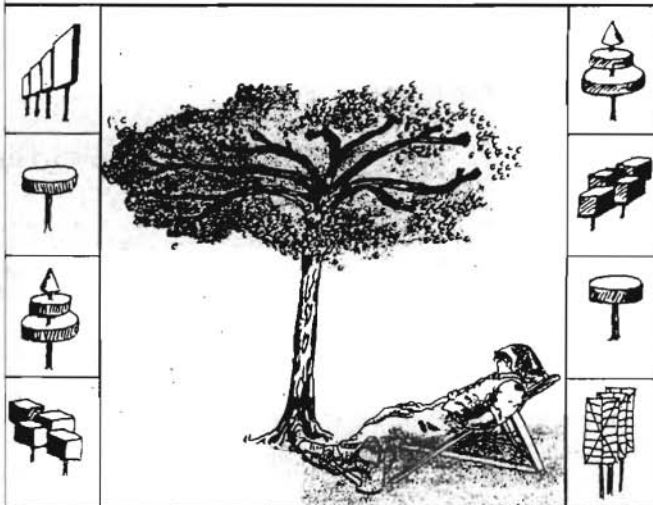
Maar bomen kunnen ook dienstbaar zijn aan de mens: boombanken zijn daar een goed voorbeeld van. Deze banken maken van de boom een rustpunt van nature. Vraag onze uitgebreide brochure aan!

Inter Design

INTERNATIONAAL DESIGN VOOR STADS- EN LANDSCHAPSMEUBILAIR

Postbus 217, 6800 AE Arnhem, Nederland.
Tel. 026-311 73 04. Fax 026-311 67 81.

COPIJN & ZN



**PARASOL/DAKPLATANEN-LEILINDEN
CRUCIALE BOMEN**

BROCHURES: VORMBOMEN - TUINONTWERPEN.

COPIJN BV, Groenekanseweg 174, 3737 AK Groenaken (U)
Tel. 0346 - 212401 / Fax 0346 - 211207



DE JUISTE ZORG VOOR BOMEN



**VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG**

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66

NIET WEG TE DENKEN!



BOOMLEVERING

Ook dit jaar heeft de Nationale Bomenbank weer vele soorten en maten bomen op voorraad. Boomlevering: Eén van de specialismen van de Nationale Bomenbank. Bel voor meer informatie **0184-433432**

NATIONALE BOMENBANK BV

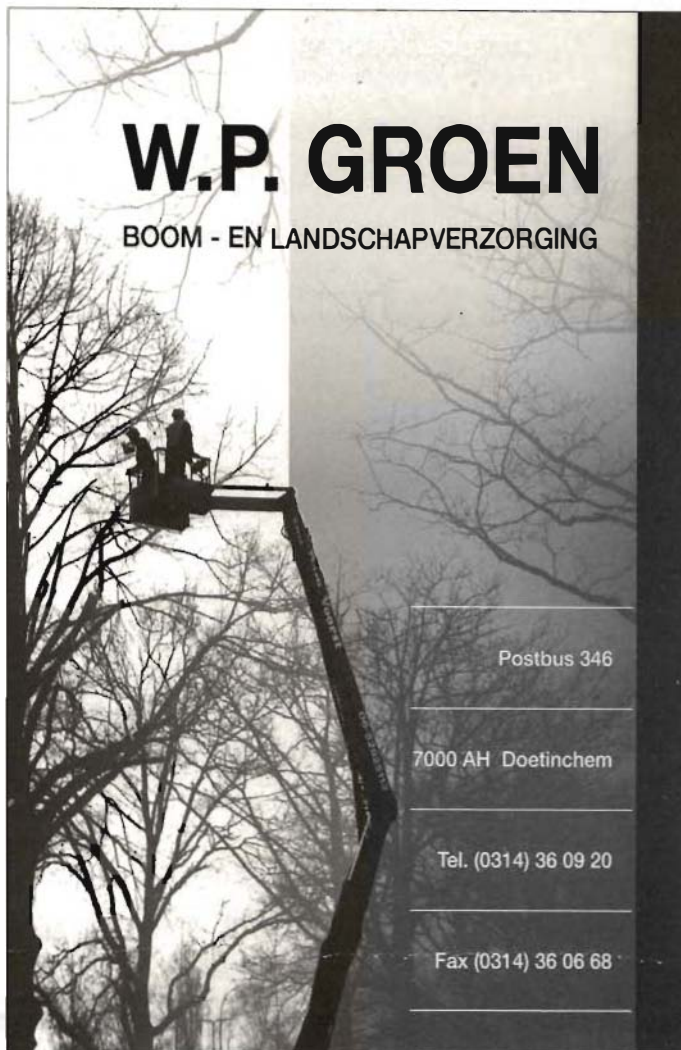


AL 20 JAAR NATUURLIJK!

Postbus 37, 3360 AA Sliedrecht, Telefoon 0184-433432, Telefax 0184-416403

W.P. GROEN

BOOM - EN LANDSCHAPVERZORGING



Postbus 346

7000 AH Doetinchem

Tel. (0314) 36 09 20

Fax (0314) 36 06 68

groenbeheer inzichtelijk in beeld

Voor efficiënt groenbeheer van landelijke en stedelijke gebieden is inzicht in aantallen, kosten en verzorgmethoden vereist. Ondanks de complexiteit en veelheid aan gegevens maakt **MB-Beheer** het groen- en landschapsbeheer voor iedereen tot een eenvoudige zaak. **MB-Beheer** beschikt over een uitgebreide functionaliteit, werkt razendsnel en is zeer gebruiksvriendelijk. Gegevens kunnen rechtstreeks worden gekoppeld aan tekensystemen als AutoCad en MicroStation. Het bijhouden van inventarisatiegegevens gaat daarmee nog sneller. Tevens vervaardigt u in een handomdraai thematische kaarten. Uiteraard is koppeling met RAW-programmatuur mogelijk.

Ervaar het gemak en de doeltreffendheid van **MB-Beheer**, maak een afspraak voor een demonstratie!

MB-Beheer

Bakker & Spees
Prinsengracht 76, 1015 DX Amsterdam
Tel.: 020 638 1489 fax: 020 638 4302
<http://www.xs4all.nl/~bakspe>



BTL BOOMVERZORGING

Bij BTL is alles in één hand:

- snoeien met hoogwerker en klimtechniek
- planten en verplanten
- groeiplaatsverbetering

Onderzoek - Advies - Uitvoering

BTL Uitvoering Hoofdkantoor Rijksweg 11, 5076 ZG Haaren. Telefoon (0411) 62 20 36. Telefax (0411) 62 26 49.

BTL Uitvoering

Groenvoorzieningen

Regio-indeling

Noord-Oost Nederland
Emmen
Ulrum

Midden-West Nederland
Bruinisse
Maarsse

Brabant en Gelderland
Haaren
Oss
Roosendaal
Veldhoven

Limburg
Roermond
Stein

CURSUSSEN BOOMVERZORGING

(Open inschrijving en incompany)

- Veilig werken met hoogwerker (1 dag)
- Snoeien laan- en straatbomen (3-5 dagen)
- Motorkettingzaag (Velling) (2-5 dagen)
- Uitvoeren boomverzorging (25 dagen)
- Onderzoek en rapportage boomverzorging (9 dagen)
- Opzetten en begeleiden van boombeheer (9 dagen)
- VTA (Algemene Periodieke Keuring bomen) (1-3 dagen)
- Veilig werken langs de weg (1-2 dagen)

Informatie en brochures:
AOC de Groene Welle
 Margrietstraat 2, 8019 ZD Zwolle
 Tel.: 038 - 42 16 041
 Fax: 038 - 42 26 043



Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 2 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe



VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV

• oosterwijksebaan 8A • 5056 RD berkel-enschot • tel.: 013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

De juiste combinatie:

- natuur- en gebruiksvriendelijk
- aantrekkelijke prijs/kwaliteit-verhouding



Omdat wij zoeken naar duurzame oplossingen, importeren wij veel van onze meubels zelf. Hierdoor krijgt u bovendien een voor Nederland verrassend andere collectie te zien.

Ontdek "het antiek van de toekomst"

Danske
Möbler
TEAM7
STOKKE

Hansen
LAWSEN
Hamaso

**Redering &
Lakerveld**

Lijnmarkt 43, Utrecht (centrum) • Telefoon: 030 - 2 31 51 28
 Geopend: dinsdag t/m vrijdag 10 - 18 uur • 's zaterdags 10 - 17 uur

CURSUS-INFO 1998



BOOMSCHADE ?

CURSUSAANBOD "zomer" 1998

- **Boomtaxatie: theorie en praktijk** 12 mei 1998
 Boomtaxaties, toepassing en methodiek, Raad '98, schade-inning
 - lokatie Arnhem
- **N.B. Speciale Up-date cursus Raad '98** 13 mei 1998
 - voor de reeds doorgewinterde taxateur t.b.v. de toepassing van
 Methode Raad '98.
- **Boombeleid** 14 mei 1998
 Knelpunten, wetgeving, taxaties, aansprakelijkheid, boombeleid
 - lokatie Arnhem

VELDCURSUSSEN

"AAN HUIS"

inschrijving doorlopend

- **VTA-1**
 Visuele boomveiligheidscontrole en registratie
 - inclusief registratiesysteem en de gids "Houtrot in bomen"
- **VTA-2**
 Stabiliteitsonderzoek en VTA-methodiek
 - inclusief "Handboek boomveiligheid"
- **Regulier boombeheer**
 Snoeien met laserlicht
 - met speciale aandacht voor
 achterstallig onderhoud



Bel voor (gratis) informatiepakket of inschrijfformulier naar: (026) 3117550
N.O.C.B. Boomtechnisch Adviesburo en Beëdigd Taxateur van Bomen

Noodkreet Boomcontrole

Het gebeurt vaker dat ik dingen signaleer binnen het vakgebied van de boomverzorging waarbij ik mijn wenkbrauwen frons. Toch laat ik het meestal na om hierop 'en-plein-public' te reageren, immers wie ben ik dat ik dat mag doen?

Maar nu wordt het echt te gortig. Bij steeds meer boombeheerders worden massaal bomen gekapt, omdat 'de boomcontroleur' tijdens een vluchtige visuele beoordeling afwijkingen zou hebben geconstateerd. Een feitelijke verslaglegging van de afwijkingen en een onderbouwing van de risico's ontbreekt in veel gevallen of is zeer onvolledig.

De drang tot kappen wordt versterkt door de hysterie van de magische term 'aansprakelijkheid', terwijl in veel gevallen de verschillen tussen de termen 'schuldaansprakelijkheid' en 'risico-aansprakelijkheid' bij de betrokken partijen niet of nauwelijks bekend zijn.

Natuurlijk moeten bomen met een serieus verhoogd instabiliteitsrisico, zeker op plaatsen met een verhoogde gevaarstelling, niet worden gehandhaafd. En natuurlijk moeten onnodig (hoge) onderzoekskosten worden voorkomen waar deze niet noodzakelijk zijn. Maar het op basis van één oogopslag rooien van een boom omdat er alleen sprake is van een aanrijshade of schijnbare holte in de wortelvoet of stam heeft niets te maken met ZORGPLICHTEN, het is WANBEHEER.

Visuele boomcontroles worden door sommige 'deskundigen' momenteel uitgevoerd voor prijzen van minder dan 2,5 gulden per boom. Hierdoor komt de zorgvuldigheid van de boomcontrole absoluut in het geding. Ik vind deze ontwikkeling dan ook zeer zorgwekkend en roep 'collega's' en boombeheerders dan ook op tot bezinning, opdat nog meer onterechte en daarmee onrechtmatige boomslachtingen kunnen worden voorkomen.

Henry Rogaar,
N.O.C.B. Boomtechnisch adviesburo

Ingezonden berichten in
deze rubriek worden geplaatst
buiten verantwoordelijkheid
van de redactie.

Boomplantdrama

Deze maand vieren we weer de Nationale Boomplantdag. Boomplantfeest zeiden we vroeger, want voor de honderden stadskinderen was het meestal een feest om mee te mogen doen aan de aanplant van een nieuw stukje groen in stadsuitbreidingen. Hoe anders is het in Oosterbeek. Daar zou je de vlag halfstok willen hangen op Boomplantdag, want wat daar gebeurt is nauwelijks te geloven. Men kiest een opstand met fraaie Amerikaanse eiken, u weet wel die statige bomen met de veelal schitterende herfstkleuren, kennelijk om uit de houtopbrengst de kosten te betalen. Machtige klokgave bomen, maar voor eiken nog pubers, die nog tientallen jaren mee konden, werden er vorig jaar aan de Valkenburglaan geveld. Dit jaar is het aantal ten behoeve van Boomplantdag nog groter.

Zo blijft men dus boompjes planten tot er geen dikke bomen meer over zijn. Het doet mij denken aan het kiezersbedrog in Nieuw Zeeland. Daar zeiden de foresters: "We are doing a damned good job: for every ha. of exotic forest we can save four native ones". Zo snijdt het mes aan twee kanten, je strooit het volk zand in de ogen door te verkondigen dat de opbrengst van cultuurbos vier maal zo hoog is als dat van inheems bos. Je velt (oogst) ongehinderd het waardevolle hout en uit de opbrengst betaal je de aanplant van je cultuurbos dat je later zonder vergunning kunt oogsten en er blijven nog een paar grijpstui-vers over.

In Oosterbeek krijgen we zand in de ogen gestrooid door het woordje 'Boomplantdag', voor mij wordt dit BOOMPLANTDRAMA.

Hopelijk hangt u op die bewuste dag de vlag halfstok; het schijnt de enige manier te zijn de gemeente tot inzicht te brengen.

Ing. A. Hoekstra,
Voorzitter Nederlandse
Dendrologische Vereniging

Beste Bomenstichting

Complimenten voor het uitstekende samenvattende en concluderende artikel in Bomennieuws over het "mycorrhiza"-symposium met Donald Marx (Bomennieuws 4/97). Hopelijk is hiermee definitief een punt gezet achter de weinig vruchtbaar gebleken discussie met Ton Stolk en Pius Floris over de ongefundeerde claims van Marx en zijn promotor Pius Floris. Ik zou u overigens op een foutje in de bij Bomennieuws ingesloten folder 'Bomen & schade' willen wijzen. U schrijft op pagina 5 dat: 'Bij sommige boomsoorten, zoals eik, het (met looi-

Uitslag kunstpuzzel

De puzzel in het themanummer over kunst leverde alleen maar goede oplossingen op ('ACER'). De kunst-kennis is onder de donateurs blijkbaar goed, gezien het aantal reacties. Zoals aangekondigd is onder de inzenders van de goede oplossing het bomendeterminatieboek 'Bomen en struiken van West en Midden Europa' verloot. Mevrouw J.A. Harkema-Uyttenboogaard uit Barendrecht kwam als winnaar uit de bus. Van harte gefeliciteerd!

De overige goede inzendingen kwamen van:

J.W. Beijer, Nijmegen; G.J. Binkhorst, Heemstede; J.P. Blaas, Tholen; L. Bosch v Lingen, Waalre; R. Bossong, Eindhoven; E. Bovendeur, St. J. Klooster; E. Coenen, Zoetermeer; A. Colenbrander, Amstelveen; J. Deurloo, Schagen; A. v. Duyl Snoek, Moordrecht; H.M.L. Fliek - Tjebbes, Nieuwlande; W.G.K. Geerts, Epe; J. Greeve, Bleiswijk; v.d. Haagen, Vriezenveen; M. v Heeckeren, Hattem; L. Jalink, Den Haag; M.S. Janss - Wijffels, Veghel; E. Jonge Poerink - van der Meij, Almelo; C. Kammeraat, Ulvenhout; N. Kapiteijn, Amsterdam; G.M. Kruissink, Zeist; M. v/d Kuijp, Amsterdam; W. Luiten, Eindhoven; Fam. Meijer - Kors, Tiel; D. Michaël, Tilburg; S.E.M. Olthoff, Hilversum; D. Polvliet, Den Haag; J. Rabou, Vught; J. Tinbergen, Delft; F.H.K. Veldhuis, Deventer; L. Verellen, Turnhout; R. Vetter, Schipluiden; W. v/d Vlucht, Rotterdam; S.C. De Vries, Bilthoven; C.M. Warners, Ouderkerk a/d Amstel; P. Wiersma, Eelde; J. Wolters, Roggel; A. v/d Woude, Groningen; A. Zimmermann, Zandvoort; Secr. Zwolle Groenstad, Zwolle.

Frank Moens

zuur verzadigde) kernhout 'niet te vreten' is voor schimmels (en insecten), dus blijft het heel lang gaaf'. Dit gaat voor de Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*) echter niet op. Deze éénjarige, zwak necrotroof parasitaire *Polyporaceae* leeft juist van azijnzuur, dat hij aan het met mycelium door-groeide kernhout onttrekt, waarbij tegelijkertijd cellulose wordt afgebroken, waardoor een zich traag (in mijn ervaring 'geringd', d.w.z. rondgaand via één of meerdere, meestal niet naast elkaar gelegen jaarringen) verspreidende bruinrot ontstaat.

Gerrit Keizer, Maartensdijk.



Overhangende takken

Mijn buren klagen over overhangende takken van mijn berk. Ik wil de takken wel verwijderen, maar ik heb gelezen dat dit in het voorjaar schade doet aan de boom. Klopt dit en hoe komt dat?

Het is inderdaad zo dat de berk in het voorjaar, eigenlijk al vanaf januari als de dag temperatuur fors oploopt, niet meer gesnoeid kan worden. Pas als de boom geheel in blad staat, dan kunt u de takken wegnemen. Berk, esdoorn, haagbeuk, noot, paardenkastanje en enkele andere minder bekende soorten kunnen ontstane wonden in het voorjaar niet snel genoeg dichtten. De sapstroom vanuit de wortels staat onder hoge druk en dit wordt uit de wonden geperst. Naarmate de wond groter is zal de boom er meer schade van ondervinden.

Verdord notenblad

In mijn tuin heb ik enkele notenbomen. Al enige jaren vertonen de bladeren in de loop van de zomer vlekken. Hoewel ze een goede notenopbrengst geven, wil ik toch graag weten wat de ziekte betekent en of het schadelijk is voor de productie in de toekomst? Het bespuiten van het blad is ondoenlijk, maar misschien kunnen we een stof toedienen via de wortels? Dit zou geen middel mogen zijn dat schadelijk is voor andere levende organismen.

Uw walnoot lijdt, evenals zeer vele van zijn soortgenoten aan een zeer onschuldige bladplekkenziekte (*Gnomonia leptostyla*). Deze schimmelaantasting kan het ene jaar erger zijn dan het andere, maar de boom zal hooguit wat minder reserves vormen in een erg "vlekkerig" jaar. De schimmel beperkt zich tot de bladeren en moet dus ieder jaar weer opnieuw beginnen. De weersomstandigheden spelen uiteraard een grote

rol. Een koel en vochtig seizoen zorgt ervoor dat bijvoorbeeld ook platanen en paardenkastanjes veel last hebben van bladplekkenziekte, maar het jaar daarop kan er weer helemaal niets aan de hand zijn. U hoeft dus ook niets te doen, gelukkig. Overigens is het nooit aan te raden stoffen bij de wortels te brengen, want die kunnen ook nuttige organismen doden.

U lijkt zich ook een beetje af te vragen, waarom sommige notenbomen zo goed en vroeg vruchten dragen en andere niet. Gekweekte notenbomen dragen vroeg en veel, omdat ze zo veredeld en geselecteerd zijn, dat ze zelfs vaak geen bestuiving meer nodig hebben, maar onbevruucht toch vruchten zetten. Dit wordt ook wel apomyxis genoemd. Wilde zaailingen van oude bomen (die nog wel afhankelijk zijn van bestuivingen) hebben zeer uiteenlopende eigenschappen. Daar kunnen boompjes bij zitten, die wel of niet jong vrucht dragen, maar gemiddeld zijn ze later "manbaar" dan gekweekte bomen.

Top-vandalisme

Tijdens mijn vakantie heeft de buurman bij mij in de tuin van enkele bomen, voor ongeveer 1/3 van de lengte van de boom, de toppen weggezaagd. Ik had hem daar geen toestemming voor gegeven. Wat moet ik doen?

In de eerste plaats moet u de politie bellen en proces verbaal laten opmaken. De buurman heeft uw eigendom vernield en u kunt hem daarvoor aansprakelijk stellen. Vervolgens moet u een gerechtelijke procedure beginnen tegen uw buurman. U doet er goed aan te informeren bij een bureau voor rechtshulp of een advocaat hoe u te werk moet gaan.

Speciale training voor ruimen omgewaaide bomen

Bomen die bij een storm zijn omgewaaid kunnen onder hoge spanning staan. Het ruimen van stormhout brengt risico's met zich mee, omdat er in een scheef hangende boom onvoorspelbare krachten heersen. Als de stam van de stobbe wordt losgezaagd is het niet te zeggen in welke richting de stam gaat bewegen. Ook kan wanneer een verkeerde zaagtechniek wordt gebruikt, de stam openscheuren, waardoor er gevaarlijke situaties ontstaan.

Het opleidingscentrum 'IPC Groene Ruimte' in Arnhem heeft een hydraulische 'spanningssimulator' ontwikkeld (zie foto), waarmee het mogelijk is stormhoutspanningen na te bootsen. Cursisten krijgen te maken met stammen die in verschillende standen onder spanning zijn gebracht, waarna de juiste zaagtechnieken moeten worden toegepast. De training is niet alleen bedoeld voor mensen in de groene sector, maar ook voor brandweerlieden. Juist zij worden ingeschakeld in geval van calamiteiten. Voor meer informatie: IPGroene Ruimte, tel.: 026-3550177.

Hortus Leiden pakt het grondig aan

De Hortus in Leiden begint dit jaar met de herinrichting van voortuin, wintertuin, bezoekerscentrum, winkel en restaurant. Verschillende fondsen en sponsors hebben het benodigde kapitaal bijeengebracht waarmee de grondige opknopbeurt wordt gefinancierd.

Tijdens de werkzaamheden blijft de Hortus normaal geopend en zijn er diverse manifestaties waaraan u kunt deelnemen of die u kunt bezoeken. Voor de komende maanden ziet het programma er zo uit:

- Vanaf maart worden er op de zondagmorgen wandelingen gehouden.
- Het museumweekend (18 en 19 april) staat in het teken van dieren in de Hortus.
- Op 23 mei zijn de jaarlijkse Hortusvriendendag en een plantemarkt waar bijzondere vaste planten, bolgewassen, boeken en allerlei groene hebbedingetjes te koop zijn.
- Van eind mei tot eind juni vinden op de zondagmiddag de Floraconcerten plaats.

Voor informatie en reservering voor bovenstaande activiteiten kunt u contact opnemen met de portier van de Hortus, telefoon 071-5277249

Stichting bomen overleven



Deze Stichting werd in 1991 als werkgroep opgericht en kent de volgende doelstellingen:

- Mensen stimuleren een leefwijze te kiezen, die de natuur zo weinig ogelijk schade berokkent.
- Mensen aan te moedigen, bomen te planten, of boomzaden te zaaien.
- Mensen te belonen vanwege hun verdiensten voor de natuur.
- Kennis van de natuur op mensen over te brengen en natuurbeleving te stimuleren.

De Stichting tracht door middel van inspirerende acties deze doelstellingen te bereiken. Zij geeft voorlichting (ook op scholen) en verzorgt natuurwandelingen. Van verdere activiteiten noemen wij de publicatie van een plantlijst, waarin nuttige wenken voor het zaaien van bomen en struiken, en de uitgave van een bundel gedichten over bomen. Wij bevelen de activiteiten van deze stichting gaarne in uw belangstelling aan. Zij is te bereiken via: Postbus 7124, 2701 AC Zoetermeer, tel. 079-3413905.

Joop Comijs

Jaarringen en de echtheid van een Rembrandt

Wij weten dat het aantal jaarringen ons uitsluitsel geeft over de leeftijd van een boom. Dat jaarringen ons iets zouden kunnen vertellen over de echtheid van op hout geschilderde schilderijen, is voor velen van ons nieuw.

Onlangs heeft men een schilderij ontdekt, dat door sommigen wordt beschouwd als een werk van Rembrandt. Anderen trekken dit in twijfel. Omdat het werk op hout is geschilderd, is Professor van de Wetering ertoe over gegaan, dit hout te bestuderen, zowel de houtsoort als de jaarringen. Hierbij kwam hij tot de conclusie, dat dit paneel van dezelfde boom afkomstig is als een ander werk van Rembrandt, waarvan de echtheid vaststaat. Dit was voor hem reden, niet aan de echtheid van dit schilderij te twijfelen.

Joop Comijs

Voor u gelezen

Tuin & Landschap - 2 jan. 1998

Een artikel over de bezwaren van het z.g. klonen door boomkwekerijen. Hieronder wordt verstaan het vegetatief vermeerderen, b.v. door stekken of door weefselkweek. Hierbij hebben de jonge planten dus dezelfde eigenschappen als de moederplant. Doordat geen sprake is van genetische variatie, is de kans groot, dat b.v. bij een optredende ziekte de gehele kloon wordt aangetast. Genetische armoede en extra kans op explosief optreden van ziekten zijn de grote bezwaren van dergelijke monocultures.

Verder een artikel over boomtaxatie-methodiek en de nieuwe richtlijnen 1998 van de Ned. Ver. van Beëdigde Taxateurs van Bomen. In deze richtlijnen is de welbekende methode Raad verder uitgewerkt. (zie elders in dit nummer)

Landleven - Jan./feb.1998

Een pleidooi voor het behoud van de knotwilg in ons land. Een karakteristieke boom in ons landschap, die bovendien allerlei nuttige functies vervult. Voorwaarde is wel dat zij periodiek worden geknot, en daarvoor wordt onder de leuze "knokken voor knotten" actie gevoerd. Een karwei waaraan veel vrijwilligers hun krachten geven.

Groenkontakt - december 1997

Het komt nogal eens voor, dat boomwortels rioolbuizen binnengroeien. Dit gebeurt meestal op plaatsen, waar buizen van twee verschillende materialen (b.v. beton en pvc) aan elkaar zijn verbonden. Ook wel bij verbindingen tussen leidingen en putten. Als oplossing kan men dergelijke verbindingpunten in de buurt van wortels vermijden, maar ook komt het voor, dat men beter de boom kan verwijderen. Verder wordt aandacht besteed aan het voorkómen van schade aan boomwortels op bouwplaatsen e.d.

De Kleine Aarde - winter 1997

In 1992 werd de Stichting Bronnen opgericht, die een centrum wil zijn

voor de verspreiding van inheemse houtige gewassen. Het gaat om soorten, die vanaf de ijstijd het West-Europese laagland op eigen kracht bereikten en zich daar vestigden.

Baumzeitung - december 1997

Een uitgebreid artikel over de uitwerking van de wind op bomen. Zowel sterke als zwakke wind hebben invloed op de kroonvorm, de stamontwikkeling, de structuur van het wortelgestel en op het fotosyntheseprocess. Boomverzorgers moeten op de hoogte zijn van de wijze, waarop verschillende boomsoorten op wind reageren. Er wordt op gewezen, dat te lange aanwezigheid van steunpalen bij jonge bomen de natuurlijke ontwikkeling voor afweer tegen wind kan schaden.

Joop Comijs

Luc Deckers aangesteld voor het project Iepziektebestrijding

De Bomenstichting (IepenBeraad) ontving begin dit jaar een subsidietoezegging van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer voor het bedenken en uitvoeren van een methodiek om de iep in ons land te redden van de totale ondergang. Voor dit project is drs. X.L.(Luc)



Deckers aangesteld. Hij is al enige jaren bij de Bomenstichting het aanspreekpunt als het gaat om informatie over de iepziekte en is secretaris van diverse overlegorganen op het terrein van deze ernstige ziekte. Het IepenBeraad zal binnenkort een plan van aanpak presenteren. In het volgende nummer besteden we daar uitvoerig aandacht aan.

Frank Moens



Kortingsbon

‘Ontmoetingen met bomen’





Ontmoetingen met bomen

Spirituele ervaringen tussen mensen en bomen

Maja Kooistra
Kosmos - Z&K Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
ISBN 9021594587
f 34,90

Van oudsher probeert de mens de natuur te bedwingen. We perken haar in, we kortwieken haar, we wijzen haar haar plaats. Het tijd lijkt echter te keren. Steeds luider worden de stemmen voor het behoud van de natuur. En wat opmerkelijk is: de natuur zelf begint een woordje mee te spreken! En Maja Kooistra heeft geluisterd. Haar belevenissen vinden we in *Ontmoetingen met bomen*. Ze hanteert een prettige schrijfstijl, waarbij ze haar eigen ervaringen afwisselt met oefeningen. Zo kunnen we allemaal leren om contact op te bouwen met bomen. Het blijkt dat als je eenmaal



hebt leren luisteren, bomen ons heel wat te zeggen hebben. En ook voor de mens hebben ze oog. Degene die goed oplet merkt dat sommige bomen je met raad en daad terzijde willen staan. In dit boek ontdek je hoe je van mogelijkheden van contact tussen mensen en bomen een werkelijke ervaring kunt maken. Maja Kooistra is senior wetenschappelijk onderzoeker bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij te Wageningen. Daarnaast geeft zij regelmatig cursussen en workshops over ontmoetingen met bomen.

Handboek lokale milieuacties

Een uitgave van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, in het kader van de campagne "Een beter milieu begint bij jezelf".

Niet alleen plaatselijke overheden, maar ook organisaties en instellingen pakken deze milieucampagne goed op en gaan er mee aan de slag. Om alle initiatieven op lokaal nivo te ondersteunen, heeft het Ministerie van VROM, in samenwerking met het

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het Servicebureau Lokale MilieuActies opgericht en het in hoofde genoemde Handboek Lokale MilieuActies samengesteld.



Vrijwel alles wat er in ons land op milieugebied speelt, is hierin te vinden. In het Handboek genoemde producten zoals spandoeken, T-shirts en posters zijn via het Servicebureau verkrijgbaar. Men kan er ook terecht voor het inwinnen van adviezen. Gaarne geven wij het adres: Hullenbergweg 367, 1101 CP Amsterdam; tel 020-6917869.

Joop Comijs

Dichter bij bomen en zo meer

Corneel de Ram,
Te bestellen tegen kopie- en verzendkosten bij de schrijver
J. v. d. Borchstraat 44, 3515 XG Utrecht,
tel. 030-2714386

*De bruine beuk
vindt het leuk
te glanzen in de zon
naast de groene kastanje,
getooid met kaarsen-franje.*

Dit is een vers uit het in eigen beheer uitgegeven bundeltje 'Dichter bij bomen en zo meer'. De titel lijkt (te)veel op het welbekende 'Dichter bij bomen', de dichter wist kennelijk niet van het bestaan van dit boekje af. Als het boekje een 'officiële status' krijgt moet uiteraard de titel veranderd worden. Enkele iets te grote dichtertijke (en spelling)vrijheden kunnen dan meteen gecorrigeerd worden:

Bomen

*'S winters hebben bomen nesten in
'S zomers zitten er vogels in
'S winters steken de takken omhoog
'S zomers zitten de vogels droog.*

Overigens spreekt de inhoud van het boekje mij wel aan. Er is niets zwaars aan deze gedichten, het zijn gewoon verzen met sfeer waarin ook allerlei taalkundige vondsten verborgen zitten. Ongeveer de helft van de dertig gedichten gaat over bomen.

Aart de Veer

Hart voor een boom

Bomen staan er niet voor niets

De gemeente Den Haag, dienst Stadsbeheer, heeft een leuk vormgegeven en informatief boekje (10,5x15 cm) uitgegeven. Daarin staan de twaalf meest voorkomende boomsoorten in de residentie beschreven. Verder wordt melding gemaakt van het nut van bomen. Niet alleen dat ze als stoffering van de woonomgeving dienen, maar ook het positieve effect van het groen op het klimaat in de stad wordt beschreven. De meest algemene boomziekten van de stadsbomen komen eveneens in kort bestek aan bod. Het doel van deze publicatie is de bewoners meer te betrekken bij de het groen in de buurt. Bewoners wordt ook opgeroepen te melden als er wat mis is met de boom voor hun deur.
inlichtingen: 070-3554110

Frank Moens



Kortingsbon

Bij inlevering van deze bon krijgt u als donateur van de Bomenstichting **f 7,- korting** op het boek 'Ontmoetingen met bomen' van Maja Kooistra. U betaalt nu slechts **f 27,90** (excl f 5,- porto) in plaats van f 34,90. Deze bon, is geldig van 1 maart 1998 tot en met 30 juni 1998. Het boek is uitgegeven bij Kosmos-Z&K Uitgevers. (ISBN 90 215 9458 7)

Naam:

Adres:

Plaats:

Lever deze bon ingevuld in bij de **Bomenstichting**, boekhandel of warenhuis.

Naam boekhandel/warenhuis:

Actienummer: 061-348

bomennieuws

Bomennieuws
23e jaargang, nummer 1, voorjaar 1998
ISSN 0166-784 X
Een uitgave van de Bomenstichting te
Utrecht

*Beschermvrouwe
Hare Majesteit de Koningin*

Verschijnt 4 X per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie:
Joop Comijs,
Florentine van Eeghen,
Marjan van Elstrand,
Aart de Veer (voorzitter),
Roelie de Weerd

Eindredactie en vormgeving:
Frank Moens

Productie:
Celeste Koen, Ed Kensdel

Aan dit nummer werkten mee:
Tertius Bolhuis, Edwin Koot,
Jeroen Pater, Francis Schennink

Redactieadres:
Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 234 07 78, fax (030) 231 03 31
e-mail: bomensti@pz.nl
Internet:
http://www.pz.nl/bomen

Kopij
De redactie staat open voor uw kopij.
Wilt u een artikel insturen, vraag dan eerst
naar de richtlijnen en de mogelijke omvang
bij de eindredacteur. De redactie beslist
over de plaatsing.

Advertentie-exploitatie:
Bomenstichting, t.a.v. Frank Moens

Druk:
Van den Berg's Drukkerij - Maarn

Overname van artikelen en berichten na
overleg met de redactie.

Bomennieuws is gedrukt op 100%
kringlooppapier, volledig chloorvrij
gebleekt.

Doelstelling Bomenstichting

Onder het motto 'Met bomen meer mens'
werkt de Bomenstichting aan haar doel:
*de zorg en het respect voor bomen te
bevorderen.*

Zij doet dit door het geven van voorlichting
en advies aan publiek en overheid en het
uitgeven van voorlichtingsmateriaal.
De Bomenstichting is actief betrokken bij
het behoud van bomen en beheert het
register van Monumentale bomen.

Bomennieuws is voor donateurs van de
Bomenstichting gratis.

Donateur wordt u voor:
f 40,- per jaar
65+ f 30,- per jaar

elke zaterdag in maart Bomenverkoop op de Kraaybeekerhof

Verkoop van (fruit)bomen van biolo-
gisch-dynamische bomentelers in
Drenthe.

Plaats: Kraaybeekerhof,
Diederichslaan 25, Driebergen
Open: 10.00 - 16.00 uur
Inlichtingen: 0343-355565

25 maart Nationale Boomfeestdag

De jaarlijkse Boomfeestdag voor de
hoogste klassen van het basisonder-
wijs zal dit jaar in het teken staan van
'een boom voor het leven'.
Inlichtingen: 030-6926126

12 en 13 april Houtrijk op Elswout

Tijdens de Paasdagen tonen leden
van de vereniging Houtrijk Nederland
hun houten kunstvoorwer-
pen, meubels en muziek-
instrumenten.

De omgeving van het
landgoed, gelegen aan de
binnenduinrand, is in het
voorjaar bijzonder aan-
trekkelijk door de
bloeiende stinzen-
planten.

Plaats: land-
goed Elswout
bij Haarlem
(Elswoutlaan
12A,
Overveen)
Inlichtingen: Wouter van
Dommelen (0524-553996) of
Otto Koedijk (0575-564658).

2 mei tot 1 juni
Rond hout en Rondhout
Expositie van Frank Dekkers,
houtsnedes en schilderijen;
Twan Vos, lino'snedes: Ole
Langerhorst, houten beelden;
Joost Kramer, klein houtdraai-
werk.

Plaats: Studio Arborhenum,
Ericalaan 27, Rheden
Open: do t/m zo 14-18 uur en vrij.
19.30-21.30 uur; tevens op
Bevrijdingsdag en 2e Pinksterdag
Inlichtingen: 0317-613484



Schriftelijke uitnodiging op aanvraag

9 en 10 mei Tuindagen Arboretum Trompenburg

In dit weekend als de rhododendrons
volop in bloei staan, zijn er extra
attracties zoals de aanwezigheid
van diverse kwekers met hun sor-
timent bomen, heesters en vaste
planten, kramen met keramiek en
tuinbeelden, meubelen en andere
tuinartikelen. Plaats: Honingerdijk
86, Rotterdam (nabij voetbalsta-
dion Woudestein)

Open: beide dagen van 9.00 tot
17.00 uur.

Toegang: f 5,- p.p., kinderen
tot 16 (onder begeleiding)
gratis.

Inlichtingen:
010-2330166.

6 juni Donateursdag Bomenstichting

Dit voorjaar bren-
gen we een
bezoek aan het

Bomencentrum in
Baarn. Het Bomencentrum
is een van de grootste
boomkwekerijen van ons
land. Tot voor enkele jaren
geleden was het
de kwekerij van
Staatsbosbeheer.

Programma en aanmeldings-
formulier voor deze donateurs-
is als losse bijlage bij dit num-
mer gevoegd.

Inlichtingen bij het secretariaat van
de Bomenstichting, tel: 030-2340778
of e-mail: bomensti@pz.nl



In het volgende nummer

In het zomernummer laten we u kennis maken met de
spaarzame, bijzondere bomen van IJsland. We geven
een indruk van het iepziekteproject dat de
Bomenstichting met steun van het Ministerie van
Landbouw de komende twee jaar zal uitvoeren en als
Stamgast hebben we Rudy Kousbroek aan het woord.

Nog eens over exoten

Exoten zijn bomen, die hier niet van nature thuishoren. Ze zijn niet "van-zelf" in Nederland gaan groeien, maar lang of kort geleden geïmporteerd door mensen. Veel exoten redden zich hier uitstekend, onder meer doordat hun natuurlijke vijanden niet meegekomen zijn. Ze hebben zich aangepast en een plek gekregen in de natuur. Soms doen ze het te goed, dan verdringen ze de van oorsprong inheemse bomen. Dan krijgen ze het aan de stok met natuurbeschermers, en onder het mom van "ze horen hier niet" worden ze uitgeroeid.

We krijgen bij de Bomenstichting veel vragen van mensen, die dat niet snappen en die zich boos maken. Wij snappen het ook niet altijd en vaak kunnen we ons ook kwaad maken. Niet altijd terecht, want er zijn plekken en situaties, waar het nuttig en/of boeiend is om stukken oorspronkelijke, inheemse natuur te laten ontstaan. Dan kan het nodig zijn om de exoten weg te halen. Maar zachtjesaan wordt de hele Nederlandse natuur op die manier aangepast en dat lijkt meer op DOORGESCHOTEN HOBBYISME dan op verantwoord beheer.

Misschien moeten de natuurbeheerders uit hun ivoren toren komen en verantwoording gaan afleggen bij ons; gebruikers van de bossen, belastingbetalers, leden van de natuurbeschermingsorganisaties. Uitleggen wat ze van plan zijn en dan LUISTEREN naar wat wij willen. Ze zeggen, dat ze weten wat goed voor ons is, maar misschien weten we dat zelf nog wel beter: de herfstkleuren van de Amerikaanse eik, Douglasshout van eigen bodem, tamme kastanjes rapen, stukjes groen naaldbos tussen de kaalgevreten inlandse eiken, afwisseling, diversiteit, bomen die zich kenmerkend aanpassen aan een veranderend klimaat. Misschien willen we gewoon inspraak in de plannen. We zijn namelijk best voor rede vatbaar, zolang we niet onvoorbereid worden geconfronteerd met kale vlaktes, omgetrokken en geringde bomen en de arrogante verklaring, dat dat zo goed is voor de natuur.

Nog eens over parken

Er wordt de laatste jaren veel geïnvesteerd in oude, verloederde, dichtgegroeide parken. Blijkbaar is daar geld voor, en de roep om sociale veiligheid doet de rest. Zulke renovaties kunnen heel goed zijn voor een park. Dat zagen we tijdens een werkbezoek

aan het Wilhelminapark in Tilburg. Er is wel naar het oorspronkelijke ontwerp gekeken, maar dat is niet rigoureuus teruggeroepen naar de huidige tijd. Hier en daar is een verzwakte boom weggehaald (prima) of is een gezonde boom geroid om een andere meer toekomst te geven (ook prima). Gezonde, oude bomen zijn gespaard, ook al zijn ze allemaal van dezelfde leeftijd. En dat doet mij nog het meeste plezier. Want als er iets is dat mij kwaad kan maken, dan is het de uitspraak: "Die bomen zijn allemaal even oud, dus over een paar jaar sta je ineens met lege handen". Zo'n uitspraak wordt dan gevolgd door een pleidooi voor een zogenaamd bosbouwkundig beheer, met een streven naar een evenwichtige leeftijdsbouw. Allemaal onzin! Zelfs in de bosbouw wordt dat strakke evenwicht niet eens meer nagestreefd en laten ze bomen langer staan. Hoe vaak moet ik het nu nog zeggen: oude bomen gaan niet allemaal tegelijk dood! Zelfs niet als ze allemaal van dezelfde soort zijn!



Daar kan wel 50 jaar tussen zitten! En die 50 jaar kun je gebruiken om een geleidelijke verjonging door te voeren en het park aan te passen aan de eisen van de maatschappij. Kijk naar bomen, neem de tijd.

Nog eens over lanen

Als in een oude laan gaten beginnen te vallen, doordat er bomen doodgaan of gevaarlijk worden, dan komt vroeg of laat de vraag aan de orde, hoe en wanneer de laan verjongd moet worden. Deze vraag wordt nog urgenter wanneer de resterende bomen steeds "onderhoudsgevoeliger" worden, dus meer controle en onderhoud vragen. Totale verjonging is dan simpel en relatief goedkoop. Bovendien staat er dan weer een gave jonge laan van allemaal even oude, dezelfde bomen. "En over vijftig jaar zijn de volgende generaties je dankbaar dat je de moed heb gehad om het mes erin te zetten", zeggen voorstanders van het heilige laanidee. Ze wijzen dan stevast op Middachten, waar in de jaren

veertig oude lanen in één keer zijn verjongd en waar nu inderdaad prachtige beukenlanen te vinden zijn op perfecte beukengrond.

Bij de Bomenstichting zijn we, zoals bekend, niet zo gecharmeerd van dat heilige laanidee. We zijn liever zuinig op de resterende gezonde oude bomen, die vaak nog tientallen jaren mooi blijven, nadat de eerste bomen uit de laan zijn verdwenen. We hebben in Nederland meer dan genoeg jonge bomen! Oude bomen verdwijnen echter in snel tempo, minder door natuurlijke uitval, meer door menselijke beslissingen. Het zijn juist de oude bomen die de sfeer en een gezond leefklimaat bepalen. Bovendien is een laan voor ons nog steeds een laan, als niet alle bomen even oud zijn. Dus ons advies: als een laan op een "onvolledig gebit" begint te lijken, ga dan tussenplanten op plekken waar de jonge bomen genoeg licht krijgen. Of verjong desnoods gefaseerd.

Begin met de slechtste stukken en geef de resterende oude bomen het onderhoud, dat ze in verband met de verkeersveiligheid nodig hebben. Dan krijgen de komende generaties ook nog eens oude bomen te zien.

Geen excuses aan de gemeente Tilburg

Naar aanleiding van het rooien van de oude linde op de Tilburgse Heuvel schreef ik in Bomennieuws 1994/nr. 4, dat ik de aangevoerde reden (de slechte toestand van de boom) wantrouwde. De boom moest ongetwijfeld wijken voor één of ander

infrastructureel plan. De gemeente daagde ons vervolgens uit dat te bewijzen. Ik citeer nu letterlijk uit mijn stukje van toen:

"Zolang er in Tilburg geen jonge linde wordt teruggeplant op de plek, waar de oude stond, acht ik bewezen, dat de oude linde plaats heeft moeten maken voor andersoortige plannen. Zo Tilburg, nu jullie weer! Zodra die boom er staat, zal ik in deze rubriek mijn excuses maken."

Intussen zijn we bijna vier jaar verder en staat er weer een prachtige, jonge linde op de plek van de oude, aangeboden aan de gemeente door Boomkwekerij Mart van den Oever. Ga ik nu mijn excuses aanbieden? Die boom staat er immers? Nee dus. Want hij staat op een ondergrondse parkeergarage! En dat belooft niet veel goeds voor die prachtige linde.

Mart van den Oever

RIJP &

GROEN